

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových a environmentálních studií

Cesta kokainu z Latinské Ameriky do České republiky: výroba, přeprava a distribuce

Bakalářská práce

Pavel DVOŘÁK

Mezinárodní rozvojová a environmentální studia

Vedoucí práce: doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.

Olomouc 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci včetně příloh vypracoval samostatně pod vedením doc. RNDr. Pavla Nováčka, CSc., a uvedl jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne

Podpis: .....

Poděkování

Velké poděkování patří doc. RNDr. Pavlu Nováčkovi, CSc., který mě provázel psáním této bakalářské práce, věnoval mi svoji pozornost a trpělivost. Dále bych chtěl poděkovat své rodině za respekt a trpělivost.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Pavel DVORÁK**
Osobní číslo: **R21529**
Studijní program: **B0588A330001 Mezinárodní rozvojová a environmentální studia**
Téma práce: **Cesta kokainu z Latinské Ameriky do České republiky: výroba, přeprava a distribuce**
Zadávající katedra: **Katedra rozvojových a environmentálních studií**

Zásady pro vypracování

Zaměření se na historický kontext, popis výroby a faktorů, které výrobu ovlivňují. Dále transport kokainu ze zemí Latinské Ameriky do Evropy a poté jeho distribuce v rámci České republiky. Následuje bližší pohled na prevenci a boj proti drogám se zaměřením na kokain na území ČR.

Rozsah pracovní zprávy: **10 – 15 tisíc slov**
Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

https://www.emcdda.europa.eu/data/stats2022_en

https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/Transatlantic_cocaine_market.pdf

https://www.dea.gov/sites/default/files/2021-02/DIR-008-21%202020%20National%20Drug%20Threat%20Assessment_WEB.pdf

https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/33774/1171/Zprava_o_nelegalnich_drogach_2022_fin03_rev20230209.pdf

Vedoucí bakalářské práce: **doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.**
Katedra rozvojových a environmentálních studií

Datum zadání bakalářské práce: 11. dubna 2023

Termín odevzdání bakalářské práce: 11. dubna 2024

L.S.

---

doc. RNDr. Martin Kubala, Ph.D.
děkan

---

doc. Mgr. Zdeněk Opršal, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 4. května 2023

Bibliografická identifikace

Jméno a příjmení autora: Pavel Dvořák

Název práce: Cesta kokainu z Latinské Ameriky do České republiky: výroba, přeprava a distribuce

Typ práce: bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.

Rok obhajoby: 2024

Abstrakt:

Tato bakalářská práce se zaměřuje na problematiku kokainu ve světě a na konkrétní faktory, které ovlivňují jeho distribuci. Díky popisu historických událostí, které vedly k celosvětovému rozšíření kokainu, můžeme lépe pochopit důvody, proč je zrovna tato droga problémem, který se týká nás všech. Následně popisují faktory ovlivňující výrobu a metody, kterými je kokain pašován ze zemí Latinské Ameriky do Evropy, odkud se dostává přímo do České republiky. V závěru se věnují legislativním opatřením a prevenci užívání drog na území České republiky.

Klíčová slova: kokain, Latinská Amerika, Kolumbie, distribuce, kartel, Belgie, závislost, legislativa, prevence

Bibliographic info

Author's first name and surname: Pavel Dvořák

Title: The Journey of Cocaine from Latin America to the Czech Republic: production, transportation and distribution

Type of thesis: bachelor thesis

Thesis supervisor: doc.RNDr. Pavel Nováček, CSc.

The year of presentation: 2024

Abstract:

This bachelor thesis focuses on the issue of cocaine in the world and the specific factors that influence its distribution. By describing the historical events that led to the global spread of cocaine, we can better understand the reasons why this particular drug is a problem that affects us all. Then I describe the factors influencing production and the methods by which cocaine is smuggled from Latin American countries to Europe, from where it reaches the Czech Republic. I conclude with a discussion of legislative measures and the prevention of drug use in the Czech Republic.

Keywords: cocaine, Latin America, Colombia, distribution, cartel, Belgium, addiction, legislation, prevention

Obsah

1. ÚVOD	8
2. CÍLE PRÁCE A POUŽITÉ METODY	9
3. HISTORIE KOKAINU V KOLUMBII.....	10
3.1 Medellínský kartel.....	11
3.1.1 Pablo Emílio Escobar Gaviria	12
3.2 Kartel z Cali.....	14
4. KOKAIN A JEHO VÝROBA.....	16
4.1 Koka	17
4.2 Kokain	18
5. SVĚTOVÍ HRÁČI NA TRHU S KOKAINEM.....	21
5.1 Kolumbie.....	21
5.1.1 Segunda Marquetalia	22
5.1.2 Ejército de Liberación Nacional (ELN).....	22
5.1.3 Clan del Golfo	22
5.1.4 Shrnutí.....	23
5.2 Bolívie a Peru	23
5.3 Brazílie	24
5.3.1 Primero Comando da Capital (PCC).....	24
5.3.2 Comando Vermelho (CV).....	25
5.3.3 Família do Norte (FDN)	26
5.3.4 Shrnutí	26
5.4 Mexiko	27
5.4.1 Cártel de Sinaloa	27
5.4.2 Cártel de Jalisco Nueva Generación (CJNG).....	28
6. PŘEPRAVA KOKAINU DO EVROPY	30
6.1 Námořní doprava.....	31
6.1.1 Metody pašování	32

6.2 Letecká doprava	35
6.2.1 Drogové muły a využití doručovacích služeb	37
6.3 Význam Karibiku v přepravě	37
6.4 Další oblasti významné pro pašování kokainu	39
7. KOKAIN V EVROPĚ	40
7.1 Případová studie: Belgie.....	41
7.2 Balkánská trasa.....	42
8. KOKAIN V ČESKÉ REPUBLICĚ.....	45
8.1 Protidrogová politika ČR.....	46
8.1.1 Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027	47
8.1.2 Akční plán politiky v oblasti závislostí 2023–2025.....	47
8.2 Prevence užívání drog v ČR.....	48
9. DISKUSE	50
10. ZÁVĚR.....	52
POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE:.....	54
Knížní zdroje.....	54
Elektronické zdroje.....	54
Obrázky	61
Tabulky.....	62
Grafy.....	62

1. ÚVOD

Kokain. Jedna z nejrozšířenějších a nejznámějších drog na světě. Díky filmovému průmyslu si tuto drogu lidé často spojují s hektickým životem obchodníků na burze, nebo příběhy narkobaronů, kteří se díky enormním ziskům stávají jedněmi z nejbohatších lidí na světě. Ačkoli pro mnoho lidí kokain představuje „pouze“ jakýsi podpůrný prostředek, který má za cíl zvýšit výkonnost či navodit pocit odpočinku od každodenních starostí, jedná se o velmi nebezpečnou a návykovou látku, se kterou si není radno zahrávat. Její účinky mohou být pro někoho zdánlivě pozitivní, jedná se však o velký hazard se zdravím, který může skončit i tragicky. Co pro někoho nemusí znamenat nic, pro druhé může být smrtelné. V této bakalářské práci se zaměřím na několik okruhů, které spolu ale úzce souvisí a bez kterých by bylo obtížné pochopit kontext této problematiky. V první řadě se zaměřím na proces výroby, základní faktory a důvody toho, proč se farmáři místo pěstování běžných plodin velmi často pouštějí do pěstování koky, ze které se následně produkt zpracovává. Významný je i historický kontext, byť historie kokainu a jeho „zlatá éra“ není dnešním dnům úplně vzdálená. Zapříčiněním jihoamerických narkobaronů, v přední řadě jde hlavně o Pabla Escobara, se droga stala celosvětovým fenoménem, který nejprve zaplavil americký trh a poté se začal šířit i do zbytku světa.

Způsoby přepravy této drogy ze zemí Latinské Ameriky, které jsou hlavními producenty, se značně liší, byť v principu se jedná o jednoduchou záležitost: naložit co nejvíce kokainu a běžnými prostředky dopravit do cílové destinace. Tomu ale brání bezpečnostní složky, ať už národní, či mezinárodní. Boj proti drogám obecně vyhlásily samozřejmě i vládní a nevládní organizace. Legislativními procesy koordinují protidrogovou politiku zúčastněných zemí, aby tento boj byl co nejefektivnější.

I přes značné úsilí činných orgánů se ohromné množství pravidelně dostává do Evropy, odkud je dále distribuováno do jednotlivých zemí. Podrobněji se podívám na případ Belgie, jejíž přístavy v poslední době zaplavují tuny kokainu, a jedná se tak o velké bezpečnostní riziko. Nesmíme opomenout to, že jakýkoli kriminální byznys s sebou nese i značné množství násilí, které se může přenést až do krvavých drogových válek, jakých jsme byli svědky v minulosti v Latinské Americe a dalších koutech světa.

Pro nás je ale nejdůležitější situace v České republice. I zde zažívá kokain nárůst popularity a množství, které se sem dostane, se neustále zvyšuje. Pro kartely a zločinecké organizace se Evropa stává čím dál lukrativnějším trhem díky mírnější legislativě a vyšším výkupním cenám. Z drogy pro bohaté se tak kokain stává více dostupným i střední třídě. Velkému rozmachu napomáhá i využití internetu, kam se přesunuje pouliční prodej. Dealerům se tak nabízí možnost, jak anonymně oslovit více potenciálních zákazníků a zároveň se nevystavovat riziku odhalení a dopadení. A co na to česká legislativa? Disponuje Česká republika patřičnými prostředky pro úspěšný boj proti drogám? A jak funguje prevence v ČR? I na to se zaměřím v závěru své práce.

2. CÍLE PRÁCE A POUŽITÉ METODY

Tato práce si dává za cíl odpovědět na tyto otázky: Kdo jsou aktuální světoví aktéři kokainového byznysu? Jaké metody a postupy používají pro pašování? Jakým způsobem je kokain distribuován do Evropy? Jaká je odpověď České republiky na drogovou problematiku? Pro vysvětlení kontextu je potřeba i uvést historické souvislosti a vývoj této drogy v Latinské Americe. Hlavním smyslem mé práce je tak obeznámit čtenáře s aktuálními trendy a způsoby distribuce kokainu.

Při psaní své bakalářské práce jsem využíval primárně analytické metody a postupy při práci s textem a odbornou literaturou. Ze začátku bylo potřeba udělat hloubkovou rešerši dané problematiky, získat dostupné materiály a na základě toho vybudovat strukturu práce, která by odpovídala tématu i zadání bakalářské práce. Následovala analýza konkrétních textů, porovnávání informací z více zdrojů a za pomoci kritického myšlení a filtrování důležitých informací bylo možné začít skládat konstrukci a obsah této práce.

Důležitou součástí byla i datová analýza dostupných údajů, které odhalily některé skutečnosti důležité pro drogovou problematiku. Jejich přesný popis a interpretace nám předkládají moderní trendy vývoje, které s sebou současný obchod s kokainem přináší, a odhalují jeho potenciální vývoj do budoucna. Na základě těchto dat lze vytvářet moderní a efektivní postupy v boji proti expanzi drogového průmyslu, navrhnout nové metody a případné kroky pro řešení této krize.

3. HISTORIE KOKAINU V KOLUMBII

Ačkoli se z historického hlediska nejedná o časově rozsáhlé období, minulost šíření kokainu v Kolumbii je velmi bohatá. Již v 70. letech 20. století se země stala drogovou velmocí. Před tím v regionu jako hlavní hráč na poli mezinárodního obchodu s drogami figurovalo Chile, kde po represích spojených s nástupem Augusta Pinocheta v roce 1973 došlo k masivnímu zatýkání drogových bossů a dealerů a k jejich následnému vydání do Spojených států amerických. To vedlo k přesunu zbytku narkomafie právě do Kolumbie (Smolíková, SMOLÍK, 2011, s. 64). Tomuto jevu, kdy se po represích přesune drogový trh do jiné země, se říká „balónový efekt“. Po zmáčknutí jedné strany balónu se vyboulí druhá strana, a naopak (Wainwright, 2016, s. 27).

V 70. letech 20. století zažila Kolumbie také obrovský nárůst vývozu jiné drogy, konkrétně marihuany. Ta postupně nahradila tradiční zemědělské produkty pěstované v oblasti, jako bavlnu či kávu. Místní farmáři přešli na pěstování marihuany z důvodu vyšších zisků, které se nedaly srovnat se zisky z původních plodin. Díky dobrým vztahům s překupníky z USA (tyto vztahy se budovaly ještě dříve při pašování smaragdů, které postupně nahradily právě drogy) se marihuana ve velkém dostávala na americký trh (Smolíková, SMOLÍK, 2011, s. 55). Ovšem na konci desetiletí se vývoz snížil, a to z několika důvodů. Kvůli ceně, která byla oproti kokainu minimální. V roce 1976 se cena za unci, tj. zaokrouhleno 28 gramů, pohybovala v rozmezí 150 až 350 amerických dolarů. V přepočtu na dnešní kurz (23,40 Kč za 1 USD) to dělá 1 253 až 2 925 korun za 10 gramů marihuany (Ledbetter, 1976). Kdežto stejné množství kokainu v roce 1981 vyšlo na 753,40 USD. V přepočtu na českou korunu při kurzu 23,40 Kč na 1 USD by jeho cena činila 17 630 Kč – v následujících letech cena prudce klesla, viz tab. 1 (ČNB, 2024; The White House, 2015, s. 88). Reálná cena se samozřejmě lišila, přepočet je vytvořený s aktuálním kurzem ze dne 27. 3. 2024, a je tak pouze orientační.

Tabulka 1 Cena u pouličního dealera za 1 gram kokainu a cracku v USA v letech 1981–2012

ROK	CENA ZA 1 g KOKAINU (USD)	CENA ZA 1 g CRACKU (USD)	ROK	CENA ZA 1 g KOKAINU (USD)	CENA ZA 1 g CRACKU (USD):
1981	404,07	-	1997	76,27	82,90
1982	383,88	-	1998	66,48	74,35
1983	304,49	-	1999	72,70	85,14
1984	243,39	-	2000	80,56	91,94
1985	242,37	-	2001	77,93	88,27
1986	183,27	187,67	2002	69,93	78,42
1987	137,43	127,09	2003	64,51	68,23
1988	102,98	98,85	2004	59,68	63,78
1989	94,53	95,13	2005	53,84	58,45
1990	121,02	137,38	2006	47,76	55,19
1991	95,55	101,85	2007	58,74	61,33
1992	89,11	94,93	2008	74,73	77,24
1993	90,35	92,87	2009	83,09	89,16
1994	77,96	82,45	2010	78,72	90,13
1995	81,78	83,42	2011	73,78	85,82
1996	72,21	76,73	2012	84,43	99,37

zdroj: The White House Washington, 2015, s. 88

Dalším důležitým faktorem byla velikost. Balík o hmotnosti 1 kg marihuany měl daleko větší rozměry než 1 kg kokainu, který je výrazně těžší než usušená rostlina. Tudíž bylo snadnější převážet větší množství drogy a tím si zajistit mnohonásobně vyšší zisky. To přimělo kolumbijskou drogovou mafii se přizpůsobit a přetransformovat svůj byznys na novou komoditu (Smolíková, SMOLÍK, 2011, s. 55).

Rozvoji do velké míry pomohla i zemědělská krize, která se od 70. let stále prohlubovala a nutila farmáře k přechodu od původních plodin k finančně atraktivnějšímu pěstování koky. Tomu napomáhaly i příznivé klimatické podmínky, které v Kolumbii panují (Smolíková, SMOLÍK, 2011, s. 56). Rudodřev koka, jak se tato rostlina jmenuje celým názvem (*lat. Erythroxylon coca*), je listnatý keř, který může dorůst až do výšky 3 metrů. Jeho stálezelené listy mohou mít rozměry až 7 cm na délku a 4 cm na šířku. Pro správný růst potřebuje rostlina slunce či polostín, teplo a vlhko. Takové podmínky nabízí právě hornaté území Kolumbie, ale i ostatní státy v regionu. Dalším benefitem je vysoká životnost rostliny, která může plodit až 20 let. Ovšem nejvýznamnějším faktorem je výnosnost. Sklizeň přichází relativně brzy, již po třech letech, a u koky může proběhnout 3krát až 5krát do roka, aniž by se rostlina poničila (AtlasRostlin.cz).

Kromě vysoké výnosnosti rostliny je důležitá i samotná poloha Kolumbie. Země byla ve středu důležitých pašeráckých cest ze zemí Latinské Ameriky do USA. Kombinace ideálních klimatických podmínek pro pěstování a možnosti kontroly pohybu zboží přes území Kolumbie dala vzniknout dvěma nejbohatším a největším drogovým kartelům v lidských dějinách: Medellínský kartel, vedený Pablem Escobarem, a Kartel z Cali, který řídili bratři Gilberto a Miguel Rodríguez Orejuelovi a José Santacruz Londoño (Smolíková, SMOLÍK, 2011, s. 56).

3.1 Medellínský kartel

I přes relativně krátké trvání si kartel dokázal přijít na ohromné jmění a vybudovat širokou a sofistikovanou infrastrukturu pro převoz drog i peněz. V roce 1982 se Pablo Escobar formálně spojil s bratry z rodiny Ochoa Vasquez – Jorgem Luisem, Juanem Davidem a s Jorgeho synem Fabiem Ochoa Restrepo. K nim se již dříve přidal i Escobarův bratranec Gustavo de Jesus Gaviria Rivero a *El Mexicano*, jak se přezdívalo nejkrutějšímu bossovi kartelu Josemu Gonzalovi Rodriguezovi Gachovi. Posledním členem vedení kartelu byl Carlos Lehder Rivas (Richards, 1999, s. 16).

Každý ze členů vedení kartelu měl na starosti svoji agendu. Escobar spravoval distribuci do Spojených států a dohlížel na transport. Bratři Ochoové měli na starost vymáhání “práva“, tj. úplatky, vydírání a vraždy. (Richards, 1999, s. 16).

Efektivita, se kterou tato skupina operovala, je pozoruhodná. V roce 1984 kartel výrazně dominoval na americkém trhu, kdy kontroloval až 80 % veškeré dodávky kokainu na půdu Spojených států

amerických. Na vrchol se Medellínský kartel dostal mezi lety 1984 až 1987, kdy se celý systém stal více robustní a odolný, od pěstování koky v Bolívii a Peru, přes výrobu samotného kokainu v laboratořích v Panamě, Nikaragui a Kolumbii a následnou distribuci přes karibské ostrovy Turks a Caicos, Bahamy a později i Mexiko. Během této doby vzrostlo i násilí páchané kartelem. Bylo zavražděno kolem 15 soudců a množství informátorů, kteří spolupracovali s americkou DEA (Drug Enforcement Administration – Úřad pro potírání drog). V roce 1986 byl dokonce Pablo Escobar v americkém Miami obviněn z vydírání a pašování drog, ale po výhrůžkách smrti, které obdrželi kolumbijští soudci, rozhodli o jeho nevydání do USA, a tak byla obvinění stažena (Richards, 1999, s. 16, 17).

Ke konci 80. let 20. století se stupňoval tlak ze strany kolumbijské vlády i amerických úřadů na Medellínský kartel. Začátek konce započal v roce 1989, kdy byl nedaleko Cartageny v Kolumbii zastřelen *El Mexicano*. V kombinaci s dalšími faktory to vedlo k příležitosti pro konkurenční kartel z města Cali, aby postupně převzal iniciativu a nahradil tak Medellínský kartel na americkém trhu. Úplný konec nastal po smrti Pabla Escobara v roce 1993 (Richards, 1999, s 17).

3.1.1 Pablo Emílio Escobar Gaviria

Escobar se narodil 1. prosince 1949 v Rionegru v Kolumbii. Jeho otec byl farmář, matka učitelka. Brzy po jeho narození se s rodinou přestěhoval na předměstí Medellínu. Již v mládí se věnoval kriminálním aktivitám. Prodával falešné diplomy, pašoval stereo vybavení. Také se podílel na krádežích automobilů, za což byl v roce 1974 poprvé zatčen. Později své aktivity přesměroval na kokain. Spolu se svými partnery založil zločineckou organizaci s názvem Medellínský kartel, která se zaměřovala primárně na výrobu, přepravu a prodej kokainu (Tikkanen, 2023).

Tento byznys mu vynesl ohromné bohatství. Podle některých odhadů měl jeho majetek hodnotu kolem 25 miliard amerických dolarů. To mu umožnilo vést velmi okázalý život. Krom velkého množství jiných nemovitostí si za 63 milionů dolarů nechal postavit i známou *Haciendu Nápoles*, pojmenovanou dle italské Neapole (Tikkanen, 2023). Zde měl mimo jiné i soukromou zoologickou zahradu, kam si nechal dovézt z Afriky hrochy. Ti se po jeho smrti rozšířili do okolí a dodnes způsobují velké škody, jelikož nemají v kolumbijské přírodě přirozeného predátora, a jejich růst je tak nekontrolovatelný. Z původních čtyřech kusů se jejich počet mnohonásobně rozrostl a v roce 2020 čítal až 80 jedinců (Smith, 2020).

V rámci svého osobního PR se věnoval veřejné pomoci chudým. Financoval výstavbu domů, nemocnic, škol, kostelů, rozdával peníze. Tím si vysloužil přezdívku *Robin Hood*. Takto získaná náklonnost mu pomohla vyhrát v roce 1982 volby do Kongresu za stranu Liberální alternativa (*Alternativa Liberal*). Avšak i přes vlídný obraz u chudých obyvatel Medellínu byl Escobar znám svojí bezohledností a krutostí. Jeho známé „*plata o plomo*“, v překladu stříbro nebo olovo, se stalo symbolem jeho krutovlády, kdy své problémy řešil úplatky, nebo vraždou. Jeho oběťmi nebyli jen členové

soupeřících zločineckých organizací, ale i vládní úředníci, policisté či obyčejní civilisté. Roku 1989 nechal umístit do běžného linkového letadla s údajným informátorem bombu. Při této tragédii zemřeli všichni pasažéři i posádka. Počet obětí přesáhl 100 mrtvých (Marroquín Santos, 2022, s. 170; Tikkanen, 2023).

Největší hrozbou pro Escobara bylo kolumbijskou vládou dojednané vydávání tzv. *narcos*¹ do Spojených států amerických. V odpovědi na to vyhlásil Escobar de facto válku vládním zástupcům se slovy „*raději mít hrob v Kolumbii než vězení v USA*“. Kvůli zvyšujícímu se násilí a tlaku ze strany kartelu v kombinaci se snahou vyjednávačů, jak Escobarových, tak i vládních, došlo v červnu 1991 k zákazu vydávání. Výměnou šéf medellínského kartelu kapituloval a byl uvězněn. Pro svůj pobyt za mřížemi si ale nechal vybudovat luxusní vězení zvané *La Catedral*. Toto zařízení se tak stalo Escobarovou pevností, kde žil poměrně okázalým životem a odkud mohl dál řídit svůj byznys. Ve věznici měl vlastní vězeňskou službu a mnoho svých *sicarios*² jako osobní strážce. Kromě množství telefonů, faxů a zbraní zde byl také noční klub, sauna, fotbalové hřiště a další vymoženosti. Také k němu beztretně jezdili na konzultace lidé pověřeni řízením byznysu mimo vězení. Když však v roce 1992 Escobar v *La Catedral* zabil své dva spolupracovníky, rozhodli se úřady pro jeho přemístění. V červenci téhož roku z vězení uprchl a kolumbijská vláda vyhlásila pátrání ve spolupráci s americkou DEA. Dopaden byl až v prosinci roku 1993 v Medellínu, kdy den po svých narozeninách, tzn. 2. prosince 1993, zahynul při přestřelce s kolumbijskou policií (Tikkanen, 2023). Avšak ohledně jeho úmrtí se dodnes vedou spory. Podle oficiální forenzní zprávy specialistů soudního lékařství Johna Jaira Duqua Alzata a Javierera Martíneze Medina, která byla vypracována ještě ten den, byl Escobar zasažen 3 střelami. První ho zasáhla do ramene a prošla až do dutiny ústní. Druhá ho údajně měla zasáhnout do levého stehna, ovšem ani při pitvě se tato informace nepotvrdila. Třetí projektil, jak popisuje ve své knize syn Pabla Escobara Juan Pablo Escobar (v dnešní době vystupuje pod změněným jménem Juan Sebastián Marroquín Santos), vstoupil do těla v „*horní části boltce pravého ucha nepravidelného tvaru a preaurikulární částí vlevo dole a silně ji poškodil.*“ A jak autor dále zmiňuje, jeho otec již dříve avizoval, že v případě ohrožení se usmrtí střelou ze své oblíbené pistole značky Sig Sauer do pravého ucha. Tomu, že si na závěr Escobar sám vzal život, nasvědčuje fotografie, na které leží tato pistole pohozená vedle bezvládného těla, ačkoli ve druhém pouzdře zůstala pistole Glock. Ovšem i tak se jedná o pouhou spekulaci a pravdu o způsobu jeho smrti je téměř nemožné dokázat. Po jeho smrti se celý Medellínský kartel rozpadl (Marroquín Santos, 2022, s. 362, 363).

---

¹ Volně přeloženo: osoby věnující se obchodu s drogami

² *Sicarios* je španělské označení pro nájemné vrahy

3.2 Kartel z Cali

Stejně tak jako Medellínský kartel nese název po městě, ve kterém vznikl, je *Cartel de Cali* pojmenován po místě svého vzniku. Santiago de Cali je třetím největším městem Kolumbie. Oproti Medellínskému kartelu se *los caballeros de Cali*, v překladu gentlemani z Cali, jak se přezdívalo jeho vůdcům – Gilbertovi a Miguelovi Rodríguez Orejuelovým, Josému Santacruzovi Londoňovi a Hélmuru „Pacho“ Herrera Buitragovi, snažili být na veřejnosti více diskrétní a upřednostňovali obezřetnost a opatrnost, k násilí se uchýlovali jen v krajních případech. V 90. letech 20. století činil obrat jejich organizace několik miliard amerických dolarů a po pádu Escobara ovládali až 80 % světového obchodu s kokainem. Své zisky se snažili legalizovat přes širokou škálu legálních podniků (Richards, 1999, s. 17).

Na počátku (tzn. na konci 80. let 20. století) kartel používal pro transport drog i peněz trasy přes Karibik. Po intervenci amerických úřadů musel přijít s novým způsobem, jak dostat zboží na trh, po kterém se již vypěstovala vysoká poptávka. Spojence našli v Mexiku, kdy se jim podařilo navázat vztahy s místním narkobaronem Miguelem Ángelem Félixem Gallardem. Toto spojenectví velmi posílilo vliv mexických kartelů. Zpočátku Cali platilo kolem 1 000-2 000 dolarů za kilogram kokainu. Postupně se Mexičané stali důležitějšími a vlivnějšími spojenci, dokonce si vyjednali podmínku platby za své služby v čistém produktu, tj. kokainu. Množství takto získaného produktu dosahovalo až 50 % veškeré produkce kartelu z Cali. I přes to si ale Kolumbijci v roce 1998 přišli na 8 miliard USD. V porovnání s ropou, v té době největší exportní legální komoditou Kolumbie, jejíž výdělek z prodeje činil 1,5 miliardy dolarů (1995), se jedná o neuvěřitelné množství peněz. Hodnota tohoto byznysu se ve stejném roce (tj. 1998) vyrovnala i některým největším americkým značkám, jako Coca-cola či General Motors (Richards, 1999, s. 18).

Jejich metody se značně lišily od hlavního konkurenta z Medellínu. Zatímco Escobar upřednostňoval úplatky a násilí, *los caballeros de Cali* spoléhali více na tichou lest a klam. Pro pašování drog používali vyvážené komodity, ve kterých ukryli pečlivě zabalený kokain, aby se tak snížilo riziko detekce této složky. Jako příklad následuje výčet pouze některých nálezů, které v letech 1988 a 1989 zabavili agenti z americké DEA ve spolupráci s celní správou: 3 270 kilogramů kokainu ukrytých v 700 uvnitř vydlabaných cedrových deskách (celkový náklad čítal 9 000 kusů těchto desek), 2 270 kg nalezených v balíčcích s čokoládou, téměř 5 tun, které byly objeveny v zapečetěných nádobách s vysoce toxickými látkami (Richards, 1999, s. 18).

V roce 1995 však došlo i na kartel z Cali. Po smrti Pabla Escobara, kdy se většina pozornosti kolumbijských i amerických úřadů a policie poutala na něj a Cali mohlo nerušeně prosperovat, se zaměřili právě i na tento kartel, který v mnoha ohledech předčil i samotného Escobara. Všichni čtyři lídři byli zatčeni spolu s dalšími 355 osobami, které se podílely na chodu kartelu (ať už je kartel vlastnil, či jen kontroloval). Gilberto Rodríguez Orejuela byl zatčen při policejní razii v Cali

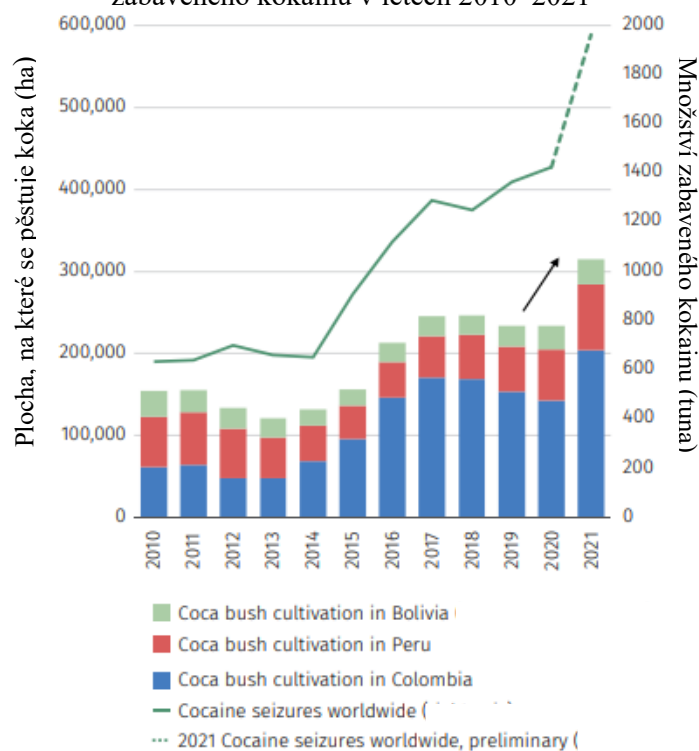
dne 9. června 1995. Následovalo zatčení Josého Santacruze Londoñi 4. července v hlavním městě Kolumbie Bogotě. O rok později se mu podařilo z vězení utéct, byl ale při přestřelce s policií zabit. Druhý bratr Rodríguez Orejuela – Miguel – byl dopaden 6. září téhož roku v Cali. Jejich čtvrtý společník – *Pacho* Herrera Buitrago – se úřadům i díky tlaku svých obchodních partnerů vzdal až 1. září 1996. Spolu s jejich zatčením a uvězněním se začaly objevovat dokumenty ohledně chodu a fungování kartelu, účetní knihy, které odhalily velikost tohoto mocného drogového impéria (Richards, 1999, s. 18, 19).

Zbytek svých životů tak strávili (a tráví) za mřížemi. Gilberto Rodríguez Orejuela, který v kartelu vedl strategické plánování, zemřel 31. května 2022 ve věku 83 let ve věznici Butner v Severní Karolíně, kam byl vydán v roce 2004. Jako příčina jeho úmrtí se uvádí nádorové onemocnění lymfatického systému (Reed, 2022). Jeho bratr Miguel stále žije a je vězněn ve federální věznici Edgefield v Jižní Karolíně, kam byl vydán 11. března 2005. Na rok 2030 je plánované jeho propuštění, kdy by se měl ocitnout na svobodě ve věku 87 let (Axford, 2016). Hélmer „*Pacho*“ Herrera byl zabit v kolumbijské věznici v roce 1998 při fotbalovém zápase mezi vězni, kdy ho během přestávky ve hře sedmkrát střelil muž převlečený za právníka. Na následky zranění druhý den po incidentu zemřel (Redd, 2021).

4. KOKAIN A JEHO VÝROBA

Kokain je uváděn jako nejčastěji používaná stimulační droga na světě. Jeho účinky vycházejí z přírodní báze listů *rudodřevu koky*. Kultivace této rostliny zažívá v posledních letech značný nárůst. Mezi lety 2013 až 2017 se množství vypěstované koky téměř zdvojnásobilo. Od roku 2021 množství vypěstované koky znovu mírně stoupá. Tento nárůst je zapříčiněn i zlepšením kvality pěstování a následnou vyšší výnosností ze sklizní. Souběžně s tím se zvyšuje počet uživatelů, což může být způsobeno celkovým nárůstem populace (UNODC, 2023, s. 12).

Graf 1 Množství vypěstované koky u tří největších jihoamerických producentů a světového zabaveného kokainu v letech 2010–2021

Překlad legendy: (od shora) pěstování koky v Bolívii; pěstování koky v Peru; pěstování koky v Kolumbii; záchyty kokainu celosvětově; záchyty kokainu předběžné; pozn.: graf byl převzat z výroční zprávy UNODC Global Cocaine Report 2023 a upraven autorem, jelikož nejsou uvedené přesné hodnoty pro vytvoření vlastního grafu; zdroj: UNODC, 2023, s. 12

V minulosti v Kolumbii dominovaly místní kriminální struktury, které ovládaly celou lokální infrastrukturu. Po rozpadu největších z nich, naposledy guerillových sil *Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia* (Revoluční ozbrojené síly Kolumbie, dále jen FARC³) v roce 2016,

³ FARC byla kolumbijská levicová povstalecká skupina založená v roce 1964. Jejím cílem bylo prosazovat sociální spravedlnost a bojovat proti nerovnostem. Organizace byla známá pro své útoky, únosy a financování prostřednictvím ilegálního obchodu s drogami. Po dlouhých jednáních s kolumbijskou vládou byla podepsána mírová dohoda v roce 2016, která vedla k demobilizaci většiny členů FARC a ukončení ozbrojeného konfliktu (Britannica, 2024).

se začaly do země stahovat skupiny z cizích zemí, zejména z Mexika a Balkánu. Hlavní motivací je získat bližší přístup k centru produkce a výroby (UNODC, 2023, s. 14).

4.1 Koka

V kultuře národů Jižní Ameriky mají lístky koky své důležité zastoupení. Po více než 4 000 let se zde tato rostlina používá v tradiční medicíně či jako stimulační látka. První objevitelé z evropského kontinentu tuto rostlinu a její použití popsali v 16. století. Původní obyvatelé listy koky žvýkali, či z nich vařili čaj, neboť věřili, že takto konzumované lístky pomohou zlepšit náladu, trávení, pomohou při výškové nemoci a snižují pocit hladu. Ke konci 19. století začaly americké farmaceutické firmy experimentovat s účinky této rostliny. Její první využití např. jako lék proti bolesti zubů, nevolnosti, či se látka používala k výrobě nápoje Coca-Cola. Z počátku se tato rostlina považovala za bezpečnou, ale po 30 letech od jejího používání ve farmaceutickém průmyslu se začaly objevovat její pravé návykové a ničivé účinky (DEA Museum, 2021).

Pěstování koky hraje dodnes významnou roli v ekonomice zemí Jižní Ameriky. Podle Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (*UN Office on Drugs and Crime* 2021; dále jen UNODC) bylo v Kolumbii více než 200 000 domácností z celkového počtu 52 milionů obyvatel závislých na pěstování koky. Celková obdělávaná plocha tvořila 204 000 hektarů. Vezmeme-li v potaz i všechny, kdo na pěstování koky profitují (sběrači, prodavači farmářského vybavení a další), dosáhne celkový počet 400 000 domácností, pro něž je pěstování koky důležité. Většina z nich žije na hranici chudoby, a tak je pěstování koky pro ně významným zdrojem příjmů. Místní vlády nepodporují chudé farmáře, běžné plodiny se prodávají za méně peněz, než kolik dostanou od místních drogových organizací za koku (Isacson, 2023).

Kolumbijská vláda dlouhá léta razila politiku destrukce. Za pomoci armády se snažila ničit jakýkoli pokus farmářů o pěstování koky. Pro vojáky to znamenalo náročnou práci na strmých svazích hor a v džunglích, kam se později začala pole přesouvat kvůli neustálému monitoringu ze vzduchu. Z počátku se používaly chemické postřiky, které byly vypouštěny z letadel. Jejich účinek byl vynikající. Bohužel zničil nejen plantáž koky, ale i vše okolo. V roce 2015 na základě doporučení Světové zdravotnické organizace (WHO) kolumbijská vláda zastavila užívání těchto postřiků na dobu neurčitou. Významným pomocníkem byly i Spojené státy, které měly samy velký zájem na omezení produkce kokainu, a podporovaly tak Kolumbii finančně i vědeckými poznatky. Snažili se útočit přímo na zdroj, což se může zdát jako logický postup. Spoléhalo na to, že snížení nabídky bude mít na svědomí nedostatek produktu, díky tomu výsledná cena razantně vzroste a kokain se stane pro uživatele více nedostupným (Wainwright, 2016, s. 25, 26).

Tato strategie celoplošné destrukce se jevila jako účinná. V roce 1994 došlo v Kolumbii, Bolívii a Peru ke zničení 6 000 hektarů plantáží s kokou. O 20 let později, v roce 2014, toto číslo vzrostlo až na 120 000 hektarů. I přes takto masivní destrukci se však produkce kokainu nikterak výrazně

nepropadla. Farmáři neustále nahrazují vymýcené rostliny za nové. A i když se některé vládě podaří lokálně omezit produkci, kartely, které jsou na dodávkách koky od místních producentů závislé, si rychle najdou jiné dodavatele, třeba i za hranicemi státu (Wainwright, 2016, s. 26, 27).

Ovšem tyto vládní represe mají negativní dopad primárně na samotné pěstitele. Pro kartel je snadné najít dodavatele někde jinde, ale soukromý farmář si nového kupce pro svůj produkt najde jen stěží. Proto musejí pracovat delší dobu na plantáži, nemají jistotu úrody a tím pádem ani zisku na uživení sebe a rodiny. Výslednou cenu tato opatření také neovlivnila. Jeden gram čistého kokainu v USA vyjde na 180 USD. Reálná kupní cena na ulici je často poloviční, jelikož pouliční dealeri čistý kokain mixují s náhražkami, aby si tak zvýšili zisky. Tato cena se víceméně nezměnila za posledních 20 let. Autor knihy *Narconomics* Tom Wainwright tento jev přirovnává k systému cen u amerického obchodního řetězce Walmart. Stejně jako Walmart zaujímá na trhu významný podíl, tak i místní kartely zastupují dominantní kupní sílu. Tím si vytvářejí podmínky pro vlastní diktování cen. Odborně se takovému postavení říká „monopson“, což v překladu z řečtiny znamená „jeden kupec“. Tím se břemeno ztráty přenáší z kupce na prodávajícího, kdy kupující strana může chybějící poptávku sehnat jinde či si udržet fixní cenu, ale prodávající nemá jinou možnost než přijmout ztrátu, jelikož v dané oblasti figuruje převážně jen jedna zločinecká skupina odebírající koku. „*Kartely hrají spíše roli velkých supermarketů, které od farmářů vykupují produkty, jež následně zpracovávají, balí a nakonec prodávají spotřebitelům*“ píše Wainwright (Wainwright, 2016, s. 28–30).

Kvůli neuspokojivým výsledkům radikálního zásahu proti pěstitelům koky některé vlády zemí Jižní Ameriky od této politiky ustupují. Kolumbijský prezident Gustavo Petro 3. října 2023 oznámil vznik nové strategie, která se bude soustředit na podporu regionů a komunit malých farmářů tak, aby se změnila jejich ekonomická a sociální situace a mohli tak upustit od pěstování koky. Strategie má platit až do roku 2033. Cílem je se zaměřit na obnovu a ochranu přírodních oblastí, které byly kvůli pěstování koky zničeny, a motivovat farmáře k nenucenému přechodu na jiné plodiny, jako jsou třeba káva, ovoce či kakao (Acosta, 2023). Tato strategie se jeví jako správná, neboť hlavním argumentem zemědělců pro pěstování koky je její výkupní cena, kterou nabízejí kartely a která je mnohonásobně vyšší než cena za jiné legální plodiny. Mezi lety 2005 až 2011 stál 1 kg lístků koky v průměru 1 935 USD (Gallego, RICO, 2012, s. 10).

4.2 Kokain

V současné době má kokain dvě základní podoby: běžnější hydrochlorid kokainu ($C_{17}H_{22}ClNO_4$), lidově označeného jako „koks, sníh“, který vypadá jako jemný bílý prášek, je dobře rozpustný ve vodě a nejčastějším způsobem konzumace je „šňupání“; či v podobě volné báze, která vzniká po reakci hydrochloridu kokainu a amonia (nebo jedlé sody – $C_{17}H_{21}NO_4$), neboli „cracku“, který má podobu

„kamenů“, jež se následně kouří v dýmce (důvodem, proč „crack“ lze kouřit a „koks“ ne, je bod tání, kdy „crack“ stačí zahřát na 98 °C, kdežto „koks“ se taví při teplotě 195 °C). Jedná se o jednu z nejrozšířenějších drog na světě, čtenější výskyt se uvádí už jen u konopí. Z dat ze Světové zprávy o drogách, kterou každoročně vydává Organizace spojených národů, z roku 2019 vyplývá, že 0,4 % světové populace ve věku od 15 do 64 let (tj. kolem 20 milionů obyvatel planety) užívalo kokain (Bravo et al., 2022).

Hlavním zdrojem pro výrobu kokainu je odrůda zvaná „bolivijská“ koka. Jako první extrahoval kokain z rostliny v letech 1859–1860 Albert Niemann a následný výzkum o několik desítek let později zjistil, že v 1 gramu lístků se nachází přibližně 6,3 mg kokainu (Bravo et al., 2022).

Recept na kokain není jednotný. *Cocineros*, jak se v Jižní Americe říká „kuchařům“ kokainu, neustále vymýšlejí nové metody a postupy pro zefektivnění výroby i získání kvalitnějšího produktu. Celý proces lze ovšem zobecnit. Takto můžeme rozdělit „vaření“ na 2 základní fáze. Pro lepší vizualizaci vezmeme v potaz, že máme k dispozici 1 tunu čerstvých lístků koky. Ty musíme sušit do té doby, než se jejich váha zredukuje na přibližně 300 kilogramů. Následně se lístky nasekají a smíchají s cementem, benzínem a hnojivem. Tento mix chemikálií vyextrahuje z lístků kokain. Poté se celý „koktejl“ přefiltruje a oddělí se část chemikálií (v ideálním případě se podaří oddělit všechny, to ale v provizorních podmínkách laboratoří kartelů není často možné). Následná směs se vyvaří. Vznikne tak přibližně 1 kilogram kokainové pasty. V další fázi se tato pasta smíchá s acetonem a kyselinou chlorovodíkovou. Směs se znovu přefiltruje a nechá usušit. Tím vzniká 1 kilogram čistého hydrochloridu kokainu (Wainwright, 2016, s. 36).

Technologický pokrok nastává i zde. *Cocineros* v poslední době používají nové chemikálie a technologie. Pro sušení listů, které trvá i několik dní a je časově i prostorově nákladné, nyní používají kartely běžné domácí trouby, ve kterých usuší listů v mnohem kratším čase než běžným způsobem. Následně pomocí elektrických zahradních nůžek na zastříhování keřů nasekají během chvíle větší množství lístků na co nejmenší kusy. Pro lepší promíchání drtě lístků a chemikálií se používají upravené pračky či provizorní laboratorní centrifugy. Jelikož je tento proces relativně hlučný, začaly kartely umisťovat tyto pračky do nákladních prostorů automobilů, se kterými jezdí po málo frekventovaných cestách v džungli. Tyto inovace ve výrobě zajistily v Bolívii zdvojnásobení produkce kokainu. Tak jako se každá legální firma snaží zefektivnit výrobu, i drogové kartely se drží těchto taktik. Již ve zmíněné Bolívii se drogovým překupníkům díky výrobním inovacím náramně daří. Přestali posílat kokainovou pastu do Kolumbie, obstarávají nyní celý proces sami, a díky tomu mohou profitovat i z mezinárodního pašování, které je v tomto byznysu nejdůležitějším odvětvím. Pouhý převoz produktu z jedné země do druhé zdvojnásobí jeho cenu. Zároveň lepší a efektivnější využití lístku ze stejného množství zvyšuje produkci a slouží i jako obrana proti menším ziskům ze sklizní. Tudíž v malém měřítku provedená

redukce plochy plantáží s kokou ze strany vlád nemá ve výsledku velký vliv na celkový objem světového kokainu (Wainwright, 2016, s. 36, 37).

V roce 1961 bylo díky Jednotné mezinárodní úmluvě o omamných látkách užívání kokainu prohlášeno za trestný čin. V USA byl roku 1970 kokain zařazen zákonem *Comprehensive Drug Abuse Prevention and Control Act* mezi „látky s vysokým potenciálem zneužívání, které mají však ve specifických případech lékařské využití“. Touto definicí se dodnes řídí i Úřad pro potírání drog (DEA). Výjimkou je stát Oregon, který má poněkud benevolentnější zákony. Zde je možné pro vlastní účely držet množství kokainu do 2 gramů, aniž by za to hrozil postih. Spojené království zákonem *Misuse of Drugs Act* z roku 1971 zařadilo kokain mezi drogy kategorie A, tzn. nelegální. Ačkoli je po celé Evropě držení a užívání kokainu nelegální, dokonce se i zakazuje pěstovat koku, jsou zde některé výjimky. V Portugalsku je dekriminována konzumace některých drog (kokain, heroin, konopí) do množství 2 gramů. Stejně je tomu tak i v Nizozemsku (zákon to umožňuje již od roku 1976), kde je možné pro osobní potřebu užívat jakoukoli drogu v množství ne větším, než je 0,5 gramu. V Jižní Americe jsou státy také více otevřené. Bolívie dekriminovala pěstování a držení lístků koky. Další země jsou ještě odvážnější – Argentina, Peru, Uruguay, Kolumbie, Paraguay a Chile – dekriminovaly držení kokainu, jedná-li se o povolené množství a je-li zřejmé, že je pro osobní spotřebu (Bravo et al., 2022).

5. SVĚTOVÍ HRÁČI NA TRHU S KOKAINEM

Dnešní aktéři na poli kokainového byznysu jsou značně diverzifikovaní. Od samostatných jedinců či malých skupin, které se zaměřují pouze na část z celého řetězce pašování drog, až po zločinecké organizace s mezinárodním až mezikontinentálním přesahem a často i širokým portfoliem činností. Ovšem jedná-li se o obchod s kokainem, dnešní velké organizace, na rozdíl od dřívějších kartelů, tíhnou spíše k určité specializaci, kterou neustále inovují a snaží se tak získat náskok před konkurencí. Dalším fenoménem, který se vyvíjí v posledních letech, je dle Světové zprávy OSN o kokainu z roku 2023 (*Global cocaine report 2023*) zapojení menších skupin, které nejsou začleněny ve strukturách velkých organizací. Tyto malé subjekty jsou najímány většími uskupeními, aby za ně vykonaly určitý typ práce. Jedná se např. o transport, korupci či praní špinavých peněz (UNODC, 2023, s. 140). Pro obě strany je tento vztah výhodný. Spolupracující skupina vezme riziko pramenící ze zločinecké činnosti na sebe, na oplátku jí může být poskytnuta ochrana a značka většího kartelu či možnost významných finančních zisků. Naproti tomu kartel tak bez větší námahy a rizika splní své povinnosti v rámci obchodního řetězce a získá i další členy pro svoji organizaci v rámci zločinecké franšizy⁴. Malá skupina zločinců tak sice vystupuje samostatně, ale může se pyšnit příslušností k většímu a známějšímu uskupení (Wainwright, 2016, s. 155).

Další významnou změnou oproti historickým velikánům je diverzifikace zájmů byznysu. Skupiny už necílí pouze na jeden zdroj financování, nýbrž nabízí široké spektrum služeb od pašování různých druhů drog či zbraní, až po převaděčství uprchlíků, například v Mexiku. Dále lze zločinecké organizace dělit podle toho, zdali je jejich cílem zisk ze zločineckých aktivit, obchodu, či touha po vládnutí v určité oblasti (UNODC, 2023, s. 140).

5.1 Kolumbie

Kolumbie, jakožto největší producent kokainu na světě, je díky své drsné historii domovem pro velké množství kriminálních organizací. Po formálním vyhlášení klidu zbraní *FARC* 23. června 2016 (Ray, WALLENFELDT, 2024) vzniklo z její struktury mnoho menších organizací, které usilují o nadvládu nad kokainovou produkcí. Mezi tyto ozbrojené skupiny se řadí povstalecká skupina *Ejército de Liberación Nacional*, či drogová skupina *Clan del Golfo*. Na podzim roku 2019 vyhlásil bývalý člen vedení *FARC* Luciano Marin Arango, kterému se přezdívá *Ivan Marquez*, konec klidu zbraní a vytvořil novou frakci *Segunda Marquetalia* (UNODC, 2023, s. 141).

---

⁴ Z anglického *franchisa*, v tomto případě se jedná o organizace, které se reprezentují praktikami, metodami a symbolikou mateřské organizace, ale disponují určitou samostatností.

5.1.1 Segunda Marquetalia

Tato skupina, oficiálně se hlásící k frakcím guerillové skupiny *FARC*, je jednou z největších a nejnebezpečnějších komunistických militantních skupin v Kolumbii. Její vytvoření údajně zapříčinilo porušení mírové dohody, kterou v roce 2016 podepsal velitel *FARC* Rodrigo Londoño a dnes již bývalý prezident Kolumbie Juan Manuel Santos (Ray, WALLENFELDT, 2024) – Santos za svoji snahu o ukončení války získal v roce 2016 Nobelovu cenu za mír (Ray, WALLENFELDT, 2023). Název skupiny je odvozen od města Marquetalia v Kolumbii, které se stalo útočištěm pro první komunistické odbojáře, kteří později v roce 1964 vytvořili skupinu *FARC* (NCTC, 2022).

Hlavní oblastí zájmu skupiny je získat kontrolu nad produkcí kokainu v zemi. Kromě konfliktů s kolumbijskou vládou vedou spor i s další frakcí *FARC*, tzv. Lidovou armádou (NCTC, 2022). 30. listopadu roku 2021 označil americký ministr zahraničních věcí Antony Blinken tyto skupiny jako zahraniční teroristické organizace. Podle odhadu Bílého domu se počet bojovníků *Segunda Marquetalia* pohybuje mezi 4 500 až 5 000 jednotlivci, kteří pocházejí jak z řad bývalých členů *FARC*, tak i nováčků (U.S. Department of State, 2021). 19. listopadu 2022 proběhl ve městě Puerto Guzmán ozbrojený konflikt mezi členy *Segunda Marquetalia* a Lidovou armádou, který skončil smrtí 23 teroristů (U.S. Department of State, 2022).

5.1.2 Ejército de Liberación Nacional (ELN)

Národní osvobozenecá armáda je další významnou ozbrojenecou skupinou v Kolumbii. Po vyhlášení klidu zbraní v roce 2016 získala rozsáhlá území, která převzala po organizaci *FARC*, a v dnešní době se její aktivity přesunuly částečně i do Venezuely (UNODC, 2023, 142). Kromě obchodu s drogami se organizace angažuje také v nelegální těžbě zlata, a to jak v Kolumbii, tak i Venezuele. Vláda se s *ELN* snažila vést mírové rozhovory v letech 2014 a 2017, vše ale zmařil útok ozbrojenců na policejní akademii v lednu 2019, při kterém bylo zabito 22 kadetů (Mapping Militant Organizations, 2019). I přes násilnou povahu organizace vůči rivalům studie dokázaly, že na územích, která jsou pod plnou kontrolou *ELN*, je četnost násilí páchaného na obyvatelstvu mnohonásobně menší (UNODC, 2023, s. 142).

5.1.3 Clan del Golfo

Nejúspěšnější organizací na trhu s kokainem je v dnešní době organizace *Gaitanistas*, neboli *Clan del Golfo*. S kapacitou vývozu 20 tun měsíčně a trasami do více než 28 zemí světa, se jedná o největšího vývozce kokainu v Kolumbii. Podle zprávy UNODC *Global cocaine report 2023* kartel spolupracuje s organizacemi i z jiných zemí. V Mexiku se jedná o *Cártel de Jalisco Nueva Generación* a *Cártel de Sinaloa*, v Itálii mafie *'Ndrangheta* a *Cosa Nostra*. Své distribuční síť má také na Balkáně (UNODC, 2023, s. 143).

Organizace vznikla v roce 2006 na území regionu Urabá, který se nachází nedaleko hranic s Panamou na severozápadě Kolumbie. Tato oblast je velmi významná pro *narcotraficantes*⁵, jelikož nabízí vstupní bránu do celého světa. *Clan del Golfo* je považován za první organizaci, která začala používat model franšíz podobný např. fastfoodovým řetězcům (InSightCrime, 2023).

Clan del Golfo operuje primárně na pobřeží Tichého oceánu a v Karibiku, celkově je však přítomný i díky zmíněné síti franšíz ve více než 20 ze 32 departmentů v Kolumbii (InSightCrime, 2023). Díky nadvládě nad přístavním městem Cartagena na karibském pobřeží má přístup i k námořním trasám, které vedou přes Atlantik do Evropy a Afriky. Na svém území kartel kontroluje kromě produkce kokainu i nelegální těžbu nerostů a do svých aktivit zapojuje i vydírání. Ovšem největší zisky pocházejí právě z produkce kokainu. Kartel kontroluje celý výrobní řetězec na svém území, od produkce koky až po výrobu samotného produktu (UNODC, 2023, s. 143).

5.1.4 Shrnutí

Po rozpadu monopolistické organizace *FARC* se nastupujícím uskupením nedaří uchopit plnou kontrolu nad produkcí kokainu v zemi. Tento nedostatek a značná diverzita mezi jednotlivými skupinami umožnily zahraničním aktérům vstoupit do kolumbijského obchodního řetězce a získat tak významný vliv nad tokem produktu i financí s ním spojených. Nejvýznamnějším zahraničním aktérem se stalo Mexiko, které od roku 2010 navazuje ve velkém spolupráce s místními organizacemi. Důležité je upozornit na fakt, že díky rozpadu celostátních organizací, které měly většinu kolumbijské produkce pod kontrolou a zaměřovaly se často na Spojené státy, se nyní Kolumbie otevírá více zahraničním aktérům, kteří tak rozšiřují distribuční síť kolumbijského kokainu do celého světa. Díky fragmentaci produkce se v zemi vyskytuje více producentů a ti pro svůj produkt hledají kupce. Na oplátku zahraniční zločinecké organizace investují velké peníze do zefektivnění a zlepšení infrastruktury (UNODC, 2023, s. 143, 144).

5.2 Bolívie a Peru

Oproti Kolumbii je situace v Bolívii a Peru značně odlišná. I když v minulosti i zde působily velké zločinecké organizace a pěstování koky má svoji místní tradici, v současné době se na území těchto států nevyskytuje žádná skupina, která by významně dominovala místní produkci. Většinu mají na svědomí menší rodinné frakce, které zásobují zahraniční kupce, převážně z Kolumbie a Mexika. I když množství samotného kokainu, nebo kokainové pasty (která se velmi často také pašuje) je oproti okolním konkurenčním zemím nízké, významná je produkce koky. Menší pěstitelé fungují jako dodavatelé pro větší uskupení, která mají přístup k pašeráckým trasám, a díky zvyšující se úrodě v posledních letech je

---

⁵ V překladu obchodníci s drogami

možné, že se časem stanou mnohem silnějšími hráči na poli organizovaného zločinu. Významný je i vliv brazilských organizací, zejména pak *Primeiro Comando da Capital* a *Comando Vermelho*, které zde figurují i fyzicky a organizují logistické operace pro přepravu kokainu do Brazílie (UNODC, 2023, s. 144, 145). Důležitým místem pro pašeráky je jezero Titicaca, které leží v andském pohoří na hranici obou zemí. Slouží jako důležitá křižovatka pro převoz drog. V roce 2022 sepsal expert na nelegální ekonomiku na jezeře Iván Paredes do bolivijských novin *El Deber* podrobnou analýzu významu tohoto místa. Během pandemie nemoci COVID-19 se zvýšilo množství drogy převážené přes jezero. Velmi často pašeráci kokain ukryjí do voděodolných plastových nádob, které připevní zesponu na dno malých dřevěných lodí tak, aby nebylo z hladiny poznat, že se jedná o převoz drog (Mistler-Ferguson, 2022).

5.3 Brazílie

Brazílie figuruje na trhu s kokainem jako přechodná tranzitní země, odkud se droga dostává dál do Evropy a Afriky. V období mezi lety 2015 a 2021 pocházelo až 70 % veškerého zadrženého kokainu v Africe právě odtud. Důležitým aspektem úspěchu Brazílie, coby významné tranzitní země, je její hranice s okolními státy, která je dlouhá 8 062 km a většinu pokrývá deštný prales (pro porovnání hranice mezi Mexikem a USA je dlouhá 3 145 km). O nadvládu nad pašeráckými trasami zde soupeří dvě organizace, již zmíněné v předešlé kapitole. *Primeiro Comando da Capital* ze São Paula, *Comando Vermelho*, která působí v Riu de Janeiro a *Familia do Norte* (Costa, RUI, 2023, s. 1, 2; UNODC, 2023, s. 145).

Kromě transportu je Brazílie i největším spotřebitelem v Jižní Americe. Podle zprávy UNODC z roku 2021 bylo v roce 2016 v zemi kolem 1,5 milionu lidí závislých na kokainu. Většina z nich byli uživatelé „cracku“, tedy formy určené ke kouření. Pro chudé obyvatele je tato droga velmi dostupná, jedna dávka stojí na ulici přibližně 1 euro (Costa, RUI, 2023, s.2, 3).

V zemi se v posledních letech začalo dařit malým skupinám, které se místo kontroly celého řetězce zaměřují pouze na transport. Na rozdíl od kartelů se snaží vyhnout násilí a zásilku předat v tichosti, aniž by si toho místní vládní síly všimly. Rovněž často plní funkci zásilkové služby pro kartely, kdy jsou najímány pro transport jejich vlastního zboží. Diverzifikace tras a postupů vede k obtížnější detekci produktu a snižuje riziko odhalení ze strany policie či celní správy (UNODC, 2023, s. 146).

5.3.1 *Primeiro Comando da Capital (PCC)*

Tato zločinecká organizace byla založena 31. září 1993 ve věznici ve městě Taubaté, které se nachází v blízkosti São Paula. Obecně se považují věznice v Latinské Americe za velmi nebezpečné a jedná se o velmi úrodnou půdu, pokud jde o zločin. Velmi často bývají věznice ovládané gangy, které odtud řídí svůj byznys a rekrutují nové členy. Stejný osud formoval i *PCC*. Jejich vznik podpořil masakr z 2. října 1992, známý též jako „masakr v Carandiru“, při kterém policie zabila 111 vězňů ve věznici

v São Paulu. Reakcí na to byl právě vznik *PCC*, kteří se tak chtěli bránit „útlaku ve vězeňském systému“ (Sutil Toledano, 2023).

Do podvědomí širší veřejnosti se organizace dostala po rebeliích ve věznicí v roce 2001, kdy se do vzpoury zapojilo 29 vězňů. Na začátku 21. století také *PCC* začala expandovat a přebírat kontrolu nad organizovaným zločinem v zemi. Dále pořádala vězeňská povstání, většinou na protest proti převozu některých jejich členů do jiných zařízení. Ve druhé dekádě 21. století se jejich aktivita rozšířila i do okolních států, zejména pak do Bolívie a Paraguaye, kde začaly ve velkém obchodovat s drogami a zbraněmi. Zvyšoval se i jejich tlak na brazilské orgány a snažili se infiltrovat politickou scénu. Postupně se tak stávaly největší zločineckou organizací v zemi. Vrchol expanze proběhl v roce 2017, kdy organizace zosnovala několik útoků v okolních zemích a naplno se pustila do mezinárodního obchodu s drogami a logistickými operacemi (Sutil Toledano, 2023).

V dnešní době má *PCC* více než 30 tisíc členů, kteří se vyskytují téměř po celém území Brazílie. Díky ohromnému vlivu, který si organizace vybudovala násilím, dnes ovládá i část komunální politiky, kontroluje většinu zločinecké činnosti a je hlavním hráčem co se týče logistických operací při přepravě kokainu z Bolívie a Paraguaye (Jaňski, 2022, s. 14).

5.3.2 *Comando Vermelho (CV)*

Jedná se o další vězeňskou zločineckou organizaci, v dnešní době jde o hlavního rivala *PCC* (dříve spolu tyto dvě organizace měly podepsané spojení), která vznikla v roce 1971 ve věznicí s maximální ostrahou Cândido Mendes jako reakce na jiné spojení. Pod původním názvem *Falange Vermelha* organizace zajišťovala ochranu svých členů před násilím. Jejich agenda se také věnovala politické a právní pomoci, kdy se díky najímání právních zástupců snažili zlepšit podmínky ve věznicích. *CV* bylo a stále je do značné míry ovlivněno levicovými myšlenkami Ernesta Che Guevary. Postupem času se k organizaci hlásilo víc a víc vězňů a podařilo se tak vytvořit dostatečně silné uskupení, které konkuruje ostatním gangům ve věznicích (Jaňski, 2022, s. 15).

Poprvé ve větším měřítku dal o sobě gang *Comando Vermelho* vědět v roce 1979, kdy jeho členové zavraždili vůdce konkurenčního gangu a převzali vládu nad vězením. Levicově smýšlející organizace mimo jiné zavedla i *estilo de comportamento*, neboli základní pravidla fungování věznic:

- 1) „udržovat mezi členy železnou disciplínu a lojalitu, mimo jiné trestem smrti za vraždu, krádež, napadení nebo znásilnění spoluvězňů a za spolupráci s policií, vězeňskou stráží nebo za připojení se k jinému gangu;
- 2) sdružují členy *CV* ke společným cílům, jako je zlepšení podmínek ve vězení, organizování útěků, boj proti zneužívání a represím;
- 3) snížit míru násilí a dát *Comando Vermelho* monopol na násilí a na jeho používání;

- 4) *zaručit jednotlivým členům určitou autonomii a umožnit jim, aby se věnovali jejich vlastním zájmům*“ (Jaňski, 2022, s. 16).

Na začátku 21. století vstoupilo *CV* do aliance s *PCC* (Sutil Toledano, 2023). Toto spojení, lépe řečeno tolerování, vydrželo do roku 2016. Po neshodách mezi gangy vypukla vlna násilností v brazilských věznicích, která trvá dodnes, a zdá se, že *PCC* má navrch. Úpadek *CV* posílil také snahy jiných uskupení využít tuto situaci pro svůj prospěch. Do značné míry k tomu pomohla i brazilská policie, která se v Riu de Janeiru v posledních letech zaměřuje primárně na cíle *Comanda Vermelha*. V roce 2022 *CV* kontrolovala už jen něco okolo ¼ města. Avšak i přes územní ztráty v Brazílii se organizaci stále daří přežít a expandovat v zahraničí, převážně v Paraguayi a Bolívii, ale v roce 2022 se dostali i do Francouzské Guyany (InSight Crime, 2022).

5.3.3 Família do Norte (FDN)

I tato organizace vznikla na popud vězeňského systému, byť na rozdíl od předchozích dvou aktérů byla založena až po ukončení výkonu trestu jejich zakladatelů. Přesné datum založení není známo, uvádí se ale období mezi lety 2006 a 2007. Svým členům nabízela ochranu proti násilí a utlačování ze strany jak vězeňské služby, tak ostatních vězňů. Podobně jako *CV* má tato organizace jakýsi soubor pravidel zvaný *Doutrinas da Família*, což by se dalo volně přeložit jako rodinná doktrína. Na dodržování těchto pravidel dohlíží Rada, která je složena ze zakladatelů a 13 dalších starších členů *FDN* (InSight Crime, 2020).

FDN si rychle vybudovala silnou pozici třetí nejsilnější zločinecké organizace v zemi. Podle informací brazilské generální prokuratury v roce 2015 dokonce nabývala rozměrů i významu jako *PCC* a *CV*. V tom samém roce vedení *FDN* uzavřelo spojení s *Comando Vermelho* s cílem zabránit rozšíření *PCC* na severu země, kde právě působila *Família do Norte*. Toto spojení vydrželo pouhé tři roky. V roce 2017 došlo k rozdělení organizace na dvě odnože, kdy vznikla skupina *Família do Norte Pura* neboli Čistá rodina Severu, která od té doby válčí s původní *FDN*. Následující roky docházelo k neustálému oslabování ze strany soupeřících gangů, zejména *CV*, ať už ve věznicích či mimo ně. V dnešní době je tato organizace neustále na ústupu. Významným cílem rivalů jsou pašerácké trasy, které jsou důležitou součástí brazilské logistické infrastruktury, zejména pak řeka Solimões, která je důležitou tepnou pro přepravu kokainu ze sousední Kolumbie a Peru (InSight Crime, 2020).

5.3.4 Shrnutí

Nejsilnější kriminální organizací na území Brazílie je v dnešní době beze sporu *Primerio Comando da Capital*. Své aktivity rozšiřuje i do okolních zemí, zejména pak do Paraguaye, kde soupeří s konkurenční *Comando Vermelho*. V těchto zemích obě organizace investují do budování kvalitní infrastruktury a posilují svůj vliv nad dohledem převozu velkého množství kokainu. K tomu často

využívají menší místní gangy, které pro ně organizují transport. Díky špatným podmínkám v přeplněných věznicích zde mohou gangy nabírat stále nové členy, kterým zajistí ochranu či přilepšení, jelikož velkému množství nápravných zařízení de facto vládou právě tyto zločinecké organizace. Důležitým místem střetů jsou velká přístavní města po celém východním pobřeží Jižní Ameriky, jelikož zajišťují přístup na stále rostoucí evropský trh (UNODC, 2023, s. 146).

5.4 Mexiko

Mexické kartely představují hlavního logistického operátora při cestě kokainu do Spojených států amerických. Díky kontrole státní hranice mezi Mexikem a USA mají přístup na stále největší a nejlukrativnější trh. I když je portfolio nelegálních činností těchto organizací rozmanité (od pěstování marihuany, převoz zbraní a migrantů až po vydírání a oslabování moci vládních autorit), kokain stále zůstává významnou komoditou. Díky činnosti těchto kartelů je v zemi vysoký podíl násilí a vražd. Mexiko již řadu let patří mezi jednu z nejnebezpečnějších zemí světa. Míra násilí se odvíjí od významu místa pro zločinecké organizace. V hraničních městech Tijuana a Ciudad Juárez přesáhl počet vražd v roce 2020 hranici 3 000: Tijuana 1 846 a Ciudad Juárez 1 533 (Beittel, 2022, s. 1, 17).

Míra násilnosti mexických kartelů má velký vliv i na místní politiku. Před volbami v roce 2021 bylo podle amerických analytiků zabito kolem 100 politických představitelů a mnoho dalších čelilo výhrůžkám násilí. Další významně ohroženou skupinou jsou novináři, kteří jsou pravidelně vystavováni vydírání a násilným útokům, jež velmi často končí smrtí. Kartely tak potlačují jakýkoli odpor a ve společnosti si budují díky strachu silné postavení (Beittel, 2022, s. 2).

Trend ústupu od velkých kartelů a větší fragmentace organizací se projevuje i v Mexiku. Dnes se v zemi vyskytuje 9 velkých uskupení a stovky menších, které často spolupracují či přímo pracují s větším kartelem. Mezi největší hráče patří: *Cártel de Tijuana* (jiný název *Arellano Félix Organization – AFO*), *Cártel de Sinaloa*, *Cártel de Juárez*, *Cártel del Golfo*, *Los Zetas* spolu s *Cártel del Noreste*, *Organización Beltrán Leyva*, *La Familia Michoacana*, *Los Rojos* a *Cártel de Jalisco Nueva Generación*. Všechny hrají významnou roli v transportu kokainu, ovšem největší vliv na mezinárodní trh mají ty, které ovládají státní hranici s USA. Toto území je ovládáno dvěma kartely: *Cártel de Sinaloa* a *Cártel de Jalisco Nueva Generación* (Beittel, 2022, s. 7, 23–32; UNODC, 2023, s. 147).

5.4.1 *Cártel de Sinaloa*

Svůj původ našel kartel v předchůdci kartelu z Guadalajary. Toto společenství spojených kartelů z celého Mexika pod vedením Miguela Ángela Félix Gallarda působilo v zemi od 70. do 80. let 20. století. Avšak v roce 1985 nechal Gallardo umučit amerického agenta DEA Enriqueho „Kikiho“

Camarenu Salazara. V následné odpovědi zatkly mexické úřady ve spolupráci s americkou DEA šéfa Guadalajary a tím nastal konec této organizace. Celé společenství se rozpadlo a jednou odnoží byl právě i *Cártel de Sinaloa* pod vedením Joaquína „*El Chapo*“ Guzmána Loera (InSight Crime, 2021).

Během začátků nebyla kartelu věnována vyšší pozornost. Svět, a hlavně USA, se zaměřovaly převážně na Kolumbii a trasy, které vedly přes Karibik. Tím narůstala důležitost mexické hranice a *El Chapo* toho ve velkém využíval. Díky své vynalézavosti přicházel s inovativními metodami, jak kokain dostat přes hranice. Ve velkém využíval podzemní tunely, které budoval pod hraničním plotem. Další hojně používanou metodou byly úplatky. Kvůli tomu se stal neoficiálně jedním z nejbohatších lidí na světě. Své působení rozšiřoval kartel i na mezinárodní úrovni, kdy na počátku nového století působil až v 50 zemích. V té době dosahovalo bohatství sinaloiského kartelu odhadem až na 39 miliard amerických dolarů. Avšak ohromné finanční prostředky nepocházejí pouze z obchodu s kokainem. Kartel se věnuje i jiným drogám, jako marihuana, heroin či metamfetamin (Tikkanen, 2024) a v dnešní době si buduje silné postavení v Kostarice, kde se násilnou cestou snaží získat vliv nad místními pašeráky (UNODC, 2023, s. 147).

I přes snahy mexických úřadů se dlouho nedařilo *El Chapa* uvěznit. Ve dvou případech se mu povedlo z vězení utéct. Až na začátku roku 2016 byl definitivně dopaden a o rok později vydán do USA, kde byl v roce 2019 odsouzen na doživotí za pašování drog, organizování únosů a nájemných vražd (BBC, 2019; Tikkanen, 2024).

Po uvěznění Guzmána Loera došlo k nárůstu násilností, jelikož nové vedení kartelu (Ismael „*El Mayo*“ Zambada García a 4 synové Guzmána, kteří vytvořili odnož *Los Chapitos*) muselo prokázat svoji stálou sílu. V roce 2020 došlo ale i k neshodám mezi *El Mayem* a *Los Chapitos*, které vyústilo v několik ozbrojených konfliktů. I tak si ale kartel udržuje pozici nejsilnější organizace v zemi (InSight Crime, 2021). Významný vliv na udržení mocenské role mají i obchodní inovace. V poslední době se jedná zejména o opuštění konzervativního budování stálých pozic a infrastruktury (např. v Ekvádoru). Místo toho kartel vysílá své členy do sousedních zemí s cílem zajistit spolupráci s místními *narcotraficantes*, aby následně řídili operace hlavní buňky kartelu bez jejich přítomnosti (UNODC, 2023, s. 148).

5.4.2 *Cártel de Jalisco Nueva Generación (CJNG)*

Mezi mexickými kartely se *CJNG* vyjímá převážně díky své krutosti. V roce 2011 se společnost představil velmi drastickým způsobem, když vystavil těla 35 členů nepřátelského kartelu *Los Zetas*. Původní název také odkazuje na povahu této organizace – Zabijáci Zety. V zemi si tak díky svým praktikám vybudoval velmi silnou pozici. Do roku 2013 skupina spolupracovala s organizací ze Sinaloi, kdy pro ni zprostředkovávala služby spojené s fyzickým násilím a zavražďováním. V tom samém roce došlo k zatčení vůdce kartelu Victora Huga „*El Tornado*“ Delgada Renteria, kterého nahradil Nemesio

Oseguera Cervantes s přezdívkou „*El Mencho*“, jenž zastává funkci dodnes. Podle amerických a mexických úřadů představuje *CJNG* největší bezpečnostní hrozbu v zemi. Za informace vedoucí k dopadení *El Mencha* vypsal americká DEA odměnu 10 milionů dolarů, ovšem je nepravděpodobné, že by se někdo vzhledem k povaze kartelu odvážil takovou informaci vyzradit (Beittel, 2022, s. 32, 33).

Svoji působnost kartel rozšířil téměř do celého světa. Stal se silným hráčem na lokálním i mezinárodním trhu s narkotiky, zejména pak co se týče kokainu, heroinu, fentanylu a metamfetaminu. Jeho rozšíření se dá popsat jako „*10 000 kilometrů tichomořského pobřeží na trase, která se táhne od Jižního kuželu⁶ až k hranicím Spojených států a Kanady*“. V roce 2014 kartel expandoval na asijský trh a do Oceánie, kde ve spolupráci s čínskými zločineckými organizacemi buduje trh s metamfetaminem (Alonso Pérez, 2016).

Od roku 2020 vede DEA rozsáhlou operaci proti *CJNG* s cílem potlačit její vliv. O rok později byla zadržena manželka *El Mencha* Rosalinda Gonzáles Valencia, která čelí obvinění z praní špinavých peněz (Beittel, 2022, s. 34).

---

⁶ Za oblast Jižního kuželu se považuje jižní část Jižní Ameriky

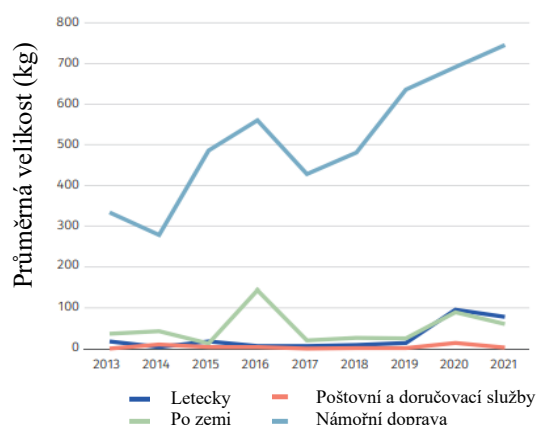
6. PŘEPRAVA KOKAINU DO EVROPY

Dnešní globalizovaný svět představuje velké lákadlo pro mezinárodní obchod s kokainem a drogami obecně. Díky masivní mezikontinentální dopravě se drogovým kartelům nabízí značné množství možností pro jejich logistické operace. Ať už se jedná o vzdušnou, námořní či pozemní dopravu, vždy se najde způsob, jak přepravit drogy z výrobní země k cílovému zákazníkovi. Oproti historickým narkobaronům a jejich způsobu šíření drog se dnešní trasy vyznačují spíše svojí diskretností. V mnoha případech je pro kartel výhodnější delší a často i nákladnější cesta, ovšem s menším rizikem odhalení. Dalším významným rysem je již mnohokrát zmiňovaná fragmentace. Vzhledem k širokému spektru účastníků je téměř nemožné rozbít sofistikované distribuční sítě *narcotraficantes*. Ve velkém jsou využívány malé lokální skupiny, v Bolívii a Peru hrají významnou roli i rodinné klany, které disponují perfektní znalostí krajiny a mohou snadněji navázat kontakty s místními autoritami. Pro kartely se tedy opět vyplatí investovat do budování partnerských vztahů s jinými organizacemi, díky nimž mohou i rozšiřovat své pole působnosti bez větších násilných konfliktů. Této diverzifikace logistiky využívají i organizace z Evropy, zejména pak balkánské zločinecké gangy či italská mafie *'Ndrangheta*. Ovšem i přes značnou roztržitost se neustále dostává do Evropy ohromné množství kokainu a jeho objem v posledních letech narůstá (EUROPOL a UNODC, 2021, s. 3; UNODC, 2023, s. 162).

I tak ale zůstává důležitou součástí i pravidelná obměna tras a způsobů, jakými se zboží převáží. Tzv. balónový efekt, zmíněný v kapitole č. 1, se projevuje neustálým přesouváním pěstitelské, výrobní a distribuční sítě podle síly tlaku ze strany ochránců zákona. Právě toto „zakleknutí“ nutí distributory k novým inovativním přístupům a k dispozici mají širokou škálu možností. Jelikož je Jižní Amerika významným exportérem množství komodit, je pro kartely relativně snadné do zásilky přidat i černého pasažéra v podobě bílého prášku. A podle intervencí mířených proti pašerákům se mění i cílová destinace a s tím i celý trh. Po radikálnějších přístupu Spojených států se kartely více zaměřily na evropský trh, který v tomto ohledu nabízí více možností a tím pádem i menší riziko zabavení zásilky (UNODC, 2023, s. 162).

Graf 2 Průměrná velikost zabavené zásilky kokainu dle typu přepravy v letech 2013–2021

Pozn: graf byl převzat z výroční zprávy UNODC Global Cocaine Report 2023 a upraven autorem, jelikož nejsou uvedené přesné hodnoty pro vytvoření vlastního grafu; zdroj: UNODC, 2023, s. 163

6.1 Námořní doprava

Lodní doprava je nejvýznamnějším typem přepravy kokainu přes oceán do Evropy. Zločinecké organizace po celé Jižní Americe bojují mezi sebou o nadvládu nad námořními obchodními přístavy, které pro ně představují vstupní bránu do mezinárodního obchodu. O míře užívání tohoto typu dopravy svědčí i fakt, že největší množství zabaveného zboží pochází právě z námořní dopravy. Mezi lety 2015 a 2018 došlo k pětiprocentnímu nárůstu, kdy se finální číslo dostalo až téměř na 90% hranici. Během prvního roku pandemie COVID-19 se podíl mírně snížil, což bylo způsobeno celosvětovým útlumem námořní dopravy a celkovým pozastavením ekonomik. V tomto období bylo možné zaznamenat dle dat OSN z roku 2022 slabší nárůst letecké dopravy s využitím malých soukromých letadel. Ovšem roku 2021 se číslo ohledně množství zabaveného kokainu na moři opět dostalo na předpandemickou hodnotu. Nejvíce drogy se do světa dostává díky čtyřem přístavům. V Kolumbii se jedná o tichomořský přístav Buenaventura a karibský v Cartageně, v Ekvádoru přístav Guayaquil a brazilský Santos. (Kelesidou, WALLACE, 2023; UNODC, 2023, s. 163).

Důležitou roli hraje kontejnerová doprava. Ačkoli se jedná o relativně konzervativní způsob pašování kokainu, její možnosti stále přinášejí spoustu pozitiv a rozhodně se nejedná o zastaralou metodu, kterou lze jednoduše nahradit. I tak je to ale velmi sofistikovaný postup, který zahrnuje spolupráci širokého spektra účastníků. Kartely také často používají lodní kontejnery i pro diverzantské účely, kdy chtějí odvést pozornost od větší zásilky, či narušit trasy konkurenčního uskupení díky zvýšení pozornosti ze strany policie. Významný je i způsob, jakým je kokain pašován. Často je droga umístěna do zemědělských produktů nebo mezi ně (např. mouka, pytle s kávou, vlna), nebo použit samotný kontejner, ve kterém je kokain uschován, např. v podlaze či ve stěně. Ve velkém se využívají i zásilky s průmyslovou technikou. V tomto případě je droga ukryta uvnitř stroje, často ve speciálně upravených prostorech, kam je možné schovat velké množství kokainu. Pro tyto případy kartely najímají speciální pracovníky, kteří se specializují právě na vytváření těchto skrýší a jejich zabezpečení tak, aby došlo k minimalizaci rizika odhalení. Často se zaměřují na zásilky velkých společností, kam mezi legální

zboží umístí i svůj kontraband. Kartely pak spoléhají na řidiče nákladních vozů, kteří zásilku v cílové destinaci převezmou a předají dalšímu článku v distribučním řetězci. Důležité pro ně je ohlídat, aby správný řidič vyzvedl správnou zásilku. Mistrem v této metodě je kartel PCC, který ovládá brazilský Santos a vlastní širokou síť těchto „správných“ řidičů. Španělské úřady uvádějí, že tato metoda je nejčastěji používaná ve Valencii, ale i dalších přístavních městech. Pár příkladů: na začátku roku 2022 bylo právě ve Valencii zabaveno 464 kilogramů, které se nacházely v 11tunovém stroji určeném pro broušení materiálu. Téhož roku opět španělská policie zabavila dalších 66 kilogramů ukrytých v průmyslových strojích. O pár let dříve, v roce 2019, zachytila australská policie 380 kg, které byly nalezeny ve stavebních strojích (UNODC, 2023, s. 164).

6.1.1 Metody pašování

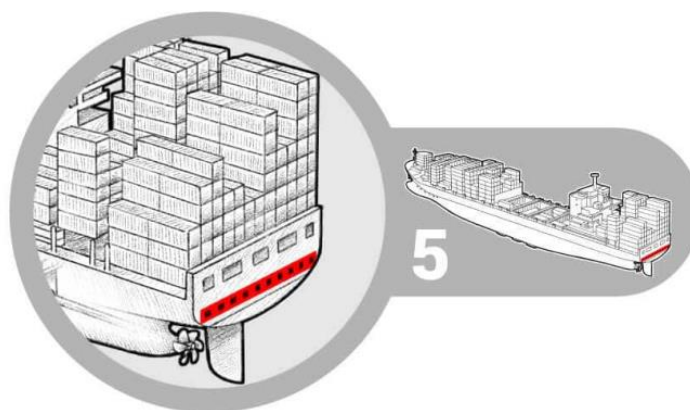

Obrázek 1: Vyznačení míst na kontejnerové nákladní lodi, která jsou nejčastěji využita při pašování drog – překlad: 1 – kotva; 2 – kontejnery; 3 – kapitánova kajuta; 4 – lodní komín; 5 – ventily; 6 – otvory pro přívod vody; 7 – trup; 8 – palivová nádrž; 9 – torpéda; 10 – strojovna; 11 – lodní šroub; pozn.: obrázek je převzat z článku serveru InSight Crime, jelikož nedisponuji prostředky pro samostatné vypracování; zdroj: Jones, 2021

Server InSightCrime ve svém článku „Hide and Seek: How Drug Traffickers Get Creative at Sea“ z roku 2021 popsal nejčastější metody a způsoby, jakými jsou drogy pašovány pomocí lodní dopravy. Autorka textu Katie Jones vychází ze skutečných případů, kdy byly drogy nalezeny. Definovala tak

celkem jedenáct nejběžnějších skrýší na kontejnerové obchodní lodi, ovšem sama v článku dodává, že možností je mnohem více a pašeráky omezuje pouze jejich vlastní představivost (Jones, 2021).

- 1) Kotva – zásilka je přichycena ke kotvě tak, aby byla při kotvení rychle strhnuta do vody a mohla být následně vyzvednuta.
- 2) Kontejnery – drogy se ukrývají do zásilek až po celní kontrole, tudíž je potřeba, aby kartely měly „svého“ člověka uvnitř přístavu a ten tak mohl zajistit naložení nelegálního nákladu. Důvodem je poměrně důkladná kontrola ze strany celní správy ať už s využitím psů vycvičených na pachovou detekci drog, či skenerů.
- 3) Kapitánova kajuta – ačkoli se jedná o raritu, některým kartelům se daří pašovat spíše menší množství kokainu přes zkorumpované kapitány lodí. V tomto případě je zásilka ukryta mezi jeho osobní zavazadla.
- 4) Lodní komín – velmi málo používaná metoda. Jednak kvůli omezenému prostoru, hlavně je ale obtížné dostat se ke komínům tak, aby člověk nebyl zpozorován.
- 5) Ventily – v poslední době se stává čím dál víc oblíbený trend pašovat drogy co nejbliž hladině, často i pod ní. Tato činnost v mnoha případech vyžaduje práci potápěčů, kteří tak mohou do otvorů podél lodí připevnit balíčky s kokainem.

Obrázek 2: Význačené místo ventilů na zádi lodí, ve kterých kartely ukrývají zásilku drog; pozn: obrázek je převzat z článku serveru InSight Crime, jelikož nedisponuji prostředky pro samostatné vypracování; zdroj: Jones, 2021

- 6) Otvory pro přívod vody – opět se jedná o méně používanou metodu, princip je ovšem totožný jako u ventilů na zádi lodí.
- 7) Trup – jak již bylo zmíněno, čím dál větší oblibě se těší využití potápěčů k upevnění zásilek pod hladinou. Trup tak není žádnou výjimkou. Kromě přivaření kovové kapsle s drogou často kartely využijí loď jako tažné zařízení, kdy zásilku připevní k trupu a následně je tažena na vodní hladině nebo pod ní.
- 8) Palivová nádrž – využití palivové nádrže poskytuje kartelům širokou škálu možností. Jedná se o objemný prostor, tudíž zde lze ukrýt velké množství drog.

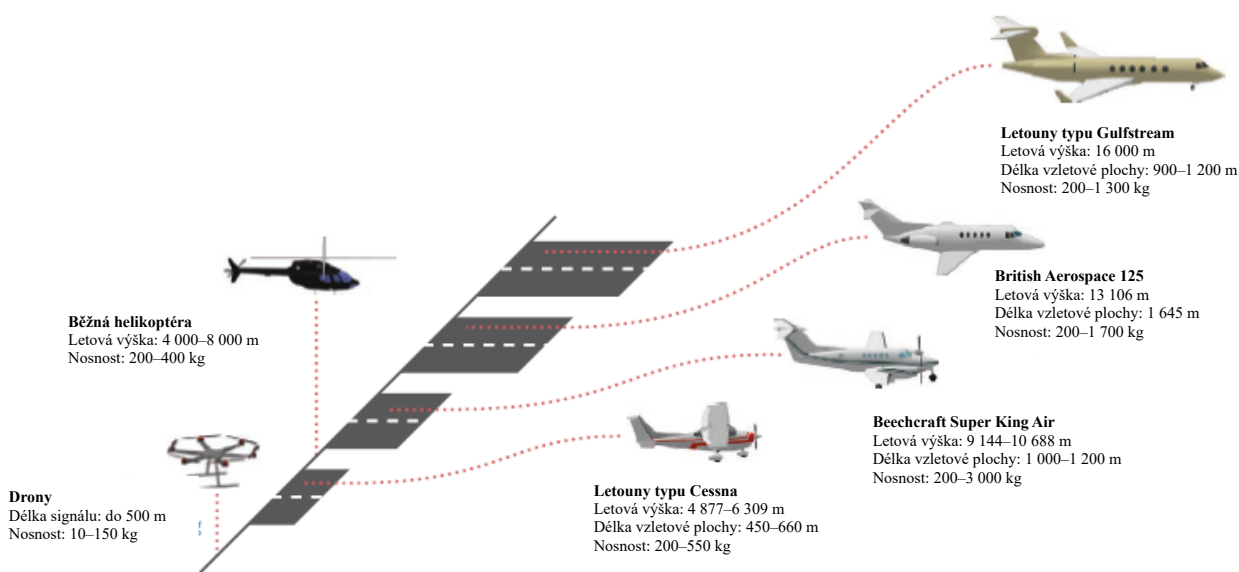
- 9) „Torpéda“ – tzv. torpéda představují kovové trubky, které jsou přivázané k lodi nejčastěji pomocí lana. Tato ve většině případů po domácku vyrobená zařízení představují relativní novinku ve světě pašování drog a získávají si čím dál větší oblibu. V případě odhalení na volném moři tak mohou pašeráci jednoduše lana odvázat a vyhnout se tak zadržení.
- 10) Strojovna – využití strojovny v podpalubí vyžaduje spolupráci se specifickými členy posádky, jelikož vstup do ní má pouze omezené množství lidí. Jedná se tak o méně používanou metodu, jelikož vyžaduje přesné znalosti o umístění strojovny a také oprávnění dané osoby do ní vstoupit.
- 11) Lodní šroub, kormidlo – v tomto případě je náklad připevněn k pohonné jednotce. Potápěč nejčastěji přiváže zboží k pevné části lodního šroubu nebo kormidla (Jones, 2021).

Toto nejsou jediné způsoby a metody, jak dostat kokain pomocí lodní dopravy přes oceán. Možností je téměř neomezené množství. V létě 2014 bylo na výcvikové lodi španělského námořnictva zabaveno 127 kilogramů, které byly objeveny ve skladovacích prostorech pro plachty. Vyšetřování vedlo k zadržení tří členů posádky, kteří byli obviněni z prodeje drog. Poměrně svérázný je způsob, kdy kartel kokain uloží do sítí, vhodí do moře a následně je sama posádka naloží do kontejnerů. Roku 2019 došlo k odhalení ohromného nákladu o hmotnosti více než 16 tun. Jeden z důstojníků nákladní lodi následně vyšetřovatelům sdělil, že na rozkaz kapitána, který mu slíbil odměnu 50 000 dolarů, spolu s dalšími pracovníky náklad pomocí lodního jeřábu naložil a uskladnil v prázdných kontejnerech (Jones, 2021).

Nákladní lodě ale nejsou jedinými plavidly, která se používají pro pašování. V podstatě jakékoli plavidlo může sloužit jako nástroj pro přepravu. Záleží jen na podmínkách, pro které má být plavidlo určeno. Pro delší vzdálenosti se samozřejmě hodí velké obchodní či rybářské lodě, avšak díky technologickému vývoji se dnes používají i menší rekreační plachetnice, které již nejsou tolik odkázány na vzdušné proudy a pomocí moderní GPS navigace mohou podniknout cestu přes Atlantik např. z Brazílie, odkud v dnešní době vyplouvá nejvíce těchto plavidel. Pro přesun kokainu na menší vzdálenosti, zejména v oblasti Karibiku, se využívají menší rychlé motorové čluny, které jsou často vylepšeny přídatnými palivovými nádržemi. Díky tomuto vylepšení tak mohou překonat kupříkladu Karibské moře z Venezuely do Dominikánské republiky, aniž by zastavily na doplnění paliva, a uvést při tom náklad o hmotnosti kolem půl tuny. Světlo světa spatřily i podvodní plavidla, jako jsou ponorky, či vodní drony, které jsou často vyrobeny na míru pro pašování drog. V angličtině dokonce vznikl i výraz pro tato plavidla – *narcosubs*. Ačkoli se v současné době nejedná o hojně využívaný způsob přepravy, primárně kvůli vysokým finančním nákladům, do budoucna mohou podvodní plavidla, hlavně autonomní drony, představovat větší riziko (UNODC, 2023, s. 168–170).

6.2 Letecká doprava

Důležité je upozornit, že letecká doprava se na rozdíl od lodní využívá převážně na pevninském území kontinentu (Latinská Amerika), ať už pro pouhý přesun, či přímo doručení zásilky. V malé míře se používá pro mezikontinentální distribuci. Pro pašování kokainu letecky se využívají jak civilní komerční, tak i soukromé nebo nákladní lety. Oproti lodní přepravě je množství kokainu zabaveného při pokusu o leteckou přepravu celosvětově výrazně menší, ačkoli je úspěšnost záchytu zásilky vyšší. V celé oblasti Latinské Ameriky je využívání menších neregistrovaných letadel na vzestupu. Pašeráci často provádějí kratší lety, aby se vyhnuli detekci radarů a ochránců zákona a zároveň rychlým způsobem přesunuli nemalé množství (obvykle od 350 až po 500 kg) např. k hranicím Mexika, které představuje vstupní bránu na americký (a kanadský) trh. K tomu si kartely budují provizorní přistávací dráhy, často na odlehlých místech v džungli nebo u plantáží, aby bylo co nejobtížnější je detekovat. Mezi lety 2013 až 2021 bylo v Kostarice objeveno přes 300 takových ploch (UNODC, 2023, s. 173, 174).

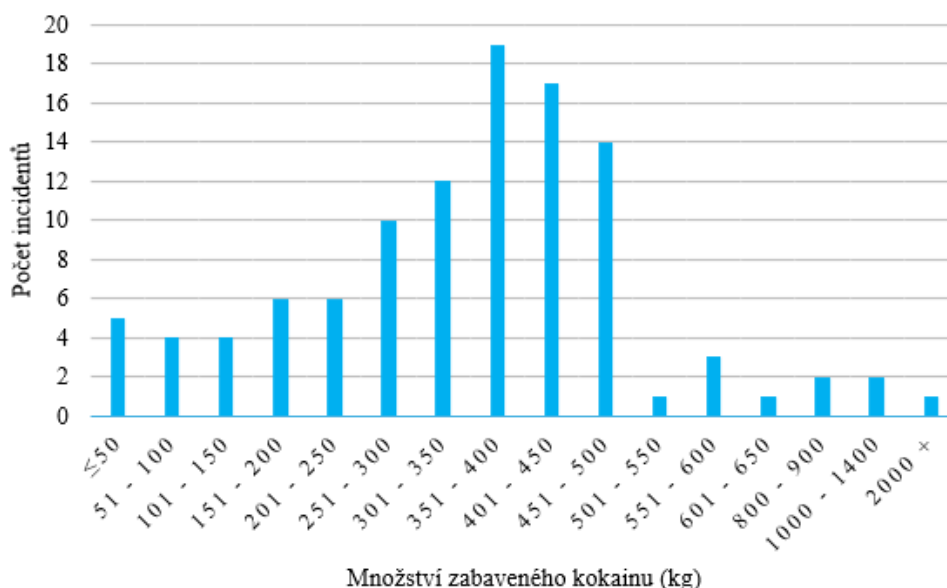

Obrázek 3: Příklady leteckých dopravních prostředků využívaných při přepravě kokainu; pozn: grafika obrázku je převzata z výroční zprávy UNODC Global Cocaine Report 2023 doplněná českým překladem autora, zdroj: UNODC, 2023, s. 173

Po celém území amerického kontinentu (severní i jižní části) přepravují malá soukromá letadla zásilky od pár kilogramů až po tuny. Nejčastější zabavené množství se pohybuje v rozmezí 351 až 400 kg, viz graf 3. To by odpovídalo přepravě pomocí letounů typu Cessna či helikoptéry, které mají podobnou nosnost a minimální požadavky na vzletovou plochu, viz obr. 3. Pro příklad lze uvést případ Argentiny. Odtud, převážně ze severní a severovýchodní části země, startují malá soukromá letadla a létají do severní části Latinské Ameriky, kupříkladu do Nikaraguy. Následně se vracejí s nákladem kokainu. Do země se droga dostává i z Bolívie, odkud je dopravována bolivijskými letadly. V roce 2021

se počet takových letů pohyboval kolem 140, o rok dříve to bylo 156. Podle zdrojů UNODC se na přepravě podílejí i piloti, kteří drží legální licence. Mimo legální plánované lety podnikají neregistrované cesty za účelem přepravy kokainu. Běžnou praxí je také používání falešných registračních značek. Díky tomuto kroku, kdy např. na kolumbijské letadlo je umístěna paraguayská registrační značka, je velmi obtížné určit místo, kde se nachází konkrétní organizace pašující kokain. Jen v Guatemale je v 65 % těchto letů použita falešná poznávací značka. Po použití letadla v mnoha případech dojde k jeho zničení, aby kartely zahalily stopy po své činnosti. Mimo Latinskou Ameriku je pašování za pomoci letecké dopravy rozšířené i v Africe. Zde se díky obecně špatné infrastruktuře vyskytuje velké množství provizorních přistávacích ploch. V této oblasti jsou velmi aktivní zločinecké organizace z Nigérie, které taková letiště využívají po celém kontinentu (UNODC, 2023, s. 175).

Graf 3 Četnost hmotností zásilek zabavených v letech 2011 až únor 2021

Pozn: graf jsem vytvořil na základě dat uvedených ve výroční zprávě UNODC *Global Cocaine Report 2023*; zdroj: UNODC, 2023, s. 174

Dalším způsobem, jak je možné letecky dopravit zásilku drog na místo určení, je metoda tzv. *la tirada*, kdy je ještě za letu z letadla zásilka shozena a pozemní tým ji co nejdříve vyzvedne a odveze. V tomto případě se jedná o rychlou předávku zboží, jelikož je letadlo neustále v pohybu a může pokračovat dál ve svém letovém plánu. Nevýhodou, ale dostatečně tak velkou, aby některé organizace od této metody ustoupily, je vysoké riziko ztrát, kdy se shozená zásilka při dopadu může poškodit, nebo ztratit. Na druhou stranu některé kartely tuto metodu využily ve svůj prospěch. Vysokou odolnost projevila mexická kartel ze Sinaloi, který v reakci na pandemii COVID-19 a celkový útlum lidské mobility začal pro pašování drog využívat drony, díky kterým mohou relativně bezpečně a

v krátkém čase dopravit zboží na druhou stranu hranice (Fischer, SEMPLE, 2020; UNODC, 2023, s. 176)

6.2.1 Drogové muly a využití doručovacích služeb

V předchozích případech se jednalo o velké zásilky. Ovšem kokain se pašuje i v daleko menším množství (od gramu až po nízké jednotky či desítky kilogramů). K tomu kartely využívají civilní pasažéry letového provozu – většinou ženy v tíživé životní situaci, tzv. muly (v původním významu se jedná o křížence mezi koněm a oslem, který se využívá např. v zemědělství či pro přepravu zboží v těžko dostupném terénu (Hrubínová, 2023)), nebo posádku letadel, která může v zavazadlech, na svém těle, či dokonce uvnitř organismu přepravovat balíčky s kokainem, ačkoli přeprava uvnitř těla s sebou nese značná zdravotní rizika. Za tuto službu je civilním „mulám“ nabídnuta mizivá odměna, velmi často kolem 1 000 dolarů, což je oproti několikamilionovému byznysu minimální částka. Pokud se droga pašuje v zavazadle, velmi často je ukrytá např. v předmětech z bezcelní nákupní zóny či rozpuštěna v nápojích. Během pandemie došlo z logických důvodů ke snížení míry užívání této metody, avšak v dnešní době sledujeme opět nárůst. V praxi se nejčastěji využívají dvě praktiky, které mají za cíl snížit riziko odhalení. Obecně existují vytipované trasy či dokonce letecké společnosti (např. chilská nadnárodní letecká společnost LATAM), které jsou označené jako podezřelé. Kvůli tomu běžně „muly“ cestují přes vícero tranzitních zemí. Během některého z přestupů je zavazadlo s drogou předáno další osobě, které zásilku dopraví na místo určení. V druhém případě si dotyčná osoba vyzvedne balíček v tranzitní zóně a ihned si pozmění cílovou destinaci na místo určení (García Bueno, 2023; UNODC, 2023, s. 176, 177).

Pandemie COVIDu-19 měla vliv i na význam doručovacích služeb. Během této doby zaznamenaly úřady nárůst množství kokainu, který byl transportován tímto způsobem. V důsledku omezení volného pohybu osob začaly zločinecké organizace zasílat menší množství drog ukrytých v běžných předmětech, například uvnitř knih, součástek do automobilů či obrazů. Paralelně s nárůstem významu pašování kokainu přes doručovací služby zažívá expanzi online černý trh, na kterém si lze relativně bezpečně a pohodlně objednat zásilku drog. V roce 2013 se podařilo americké FBI zlikvidovat jedno z nejznámějších online tržišť s názvem *Silk Road* (Hedvábná stezka), na kterém bylo zaregistrováno téměř jeden milion převážně amerických uživatelů (Pagliery, 2013; UNODC, 2023, s. 178).

6.3 Význam Karibiku v přepravě

Dopravit kokain přes oceán do Evropy je logisticky velmi náročný proces. Jen v minimu případů je droga přepravena přímo z Jižní Ameriky. Většina putuje přes Karibik, kam ve velkém proudí kokain z Venezuely, která má velmi laxní přístup ke kontrole státní hranice se sousední Kolumbií (jedná se hlavně o města Vichada, Guanina a Catatumbo). Hlavní cílovou destinací Karibiku je

Dominikánská republika, která disponuje největšími kontejnerovými přístavy v celé oblasti, neustále se rozrůstajícím turismem a s ním spojeným nárůstem komerčního letectví a také rozvojem bankovního sektoru, díky kterému mohou kartely prát své špinavé peníze. Do země se většina kokainu dostává pomocí rychlých motorových člunů, které vzhledem k vysoké četnosti ostrovů v celé oblasti mohou bezpečně doplnit palivo na některém z nich. Zároveň leží Dominikánská republika v blízkosti dalších ostrovů, které spadají pod jiné velké státy, např. Portoriko, jež patří USA, Guadeloupe, které náleží Francii, britské Bermudy či ostrovy spadající pod nizozemskou monarchii (Aruba, Curaçao a další). Pokud se podaří dopravit kokain na některé z těchto území, tak se následně dostává dál mnohem snadněji, jelikož se již vyskytuje uvnitř celní bariéry (Hernandez-Roy et al., 2023; Venezuela Investigative Unit, 2018).

Aby proces přepravy proběhl bez problému, spoléhají kartely na zkorumpované úředníky. Díky vysokým úplatkům umožňují úřady téměř beztrestný průchod velkému množství kokainu přes karibské přístavy a velkokapacitní lodní dopravou se tak dostává droga do Evropy. Avšak pro přepravu jsou využívány i další způsoby, popsané v předchozích kapitolách. K tomu, aby se kokain vůbec do takového přístavu dostal, využívají kartely dvě hlavní metody:

- 1) Tzv. *Island hopping* (volně přeloženo skákání z ostrova na ostrov) je metoda, při které je větší objem drog převážen na rychlých motorových člunech mezi jednotlivými ostrovy. Cílem je, aby loď byla co nejkratší dobu na moři, a došlo tak k minimalizaci rizika odhalení, proto se také většina operací provádí v noci. Jakmile loď dorazí na místo určení, vyloží zásilku na odlehle pláži a transport převezme další článek logistického řetězce (příklad: venezuelský přístav ve městě Güiria → Trinidad a Tobago → Grenada → Martinik → Svatý Kryštof a Nevis → Dominikánská republika).

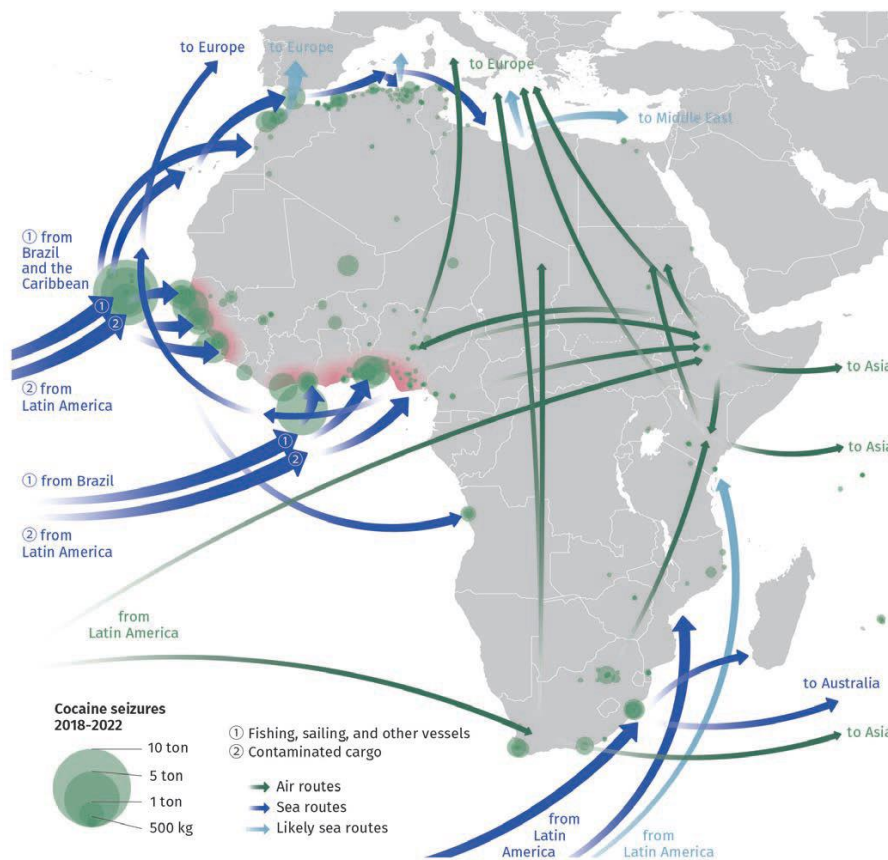
Obrázek 4: Trasy využívané při pašování kokainu z Venezuely do Dominikánské republiky; pozn.: mapa je převzata ze serveru InSight Crime, jelikož nedisponuji prostředky pro její samostatné vypracování; zdroj: Venezuela Investigative Unit, 2018

- 2) Využití zámořských území evropských států – pokud se podaří dostat drogy do některého státu spadajícího pod jiný evropský stát, je pro pašeráky mnohem snadnější přepravit zásilku právě do této země. Díky přímé obchodní propojenosti je cesta mnohem jednodušší (Hernandez-Roy et al., 2023).

6.4 Další oblasti významné pro pašování kokainu

Afrika se v poslední době stává stále významnějším překladištěm pro pašeráky kokainu. Díky snadnému přístupu po moři, zejména na západním pobřeží, zaznamenávají úřady masivní nárůst případů zadržení zásilek této drogy. Jak je možné vyčíst z obrázku 5, hlavní nápor míří na centrální část západního pobřeží, odkud je kokain transportován letecky do Etiopie. Odtud míří přímo do Evropy, nebo na asijský trh. Mezi zločineckými organizacemi se na africkém kontinentu angažují zejména uskupení z Nigérie. Pro přepravu nejčastěji využívají lidské muly, které letecky posílají s menší zásilkou kokainu. Tomu odpovídají i data z Brazílie, kde od roku 2018 pochází většina zadržených pašeráků právě z Nigérie. Kromě Afriky je důležité zmínit i oblast jihovýchodní Evropy, zejména pak Řecko a Turecko. V těchto dvou zemích se pašování kokainu mísí s tradičními komoditami pro černý trh, a to opiáty a cigaretami. Odtud se drogy pašují do Evropy po tzv. Balkánské trase (UNODC, 2023, s. 22, 24, 27).

Obrázek 5: Mapa hlavních pašeráckých tras z Latinské Ameriky do Afriky – překlad legendy: zelené kruhy – množství zabaveného kokainu v letech 2018 až 2022 (500 kg, 1 tona, 5 tun, 10 tun); ① rybářské lodě, plachetnice a další plavidla; ② kontejnerová lodní doprava; → letecká doprava; → námořní doprava; → pravděpodobná námořní doprava; pozn: mapa je převzata z výroční zprávy UNODC Global Cocaine Report 2023, jelikož nedisponuji prostředky pro její samostatné vypracování; zdroj: UNODC, 2023, s. 22

7. KOKAIN V EVROPĚ

Kokain zaujímá v Evropě druhé místo v žebříčku nejužívanějších drog, hned po konopí. V roce 2020 byla Evropa odbytíštěm pro 21 % celosvětové produkce kokainu. Roku 2022 v zemích Evropské unie drogu vyzkoušelo kolem 2,3 milionů osob ve věku od 15 do 34 let (toto číslo odpovídá 2,3 % z celkové populace v tomto věkovém rozmezí). V jedenácti zemích EU, které se účastnily výzkumu Evropského monitorovacího centra pro drogy a drogovou závislost – EMCDDA (probíhá od roku 2020), se v pěti zemích konzumace na základě odhadů zvýšila, v pěti zůstala na stejné úrovni jako rok před tím a pouze v jednom státě se množství zkonsumovaného kokainu snížilo. Dále výzkum ukázal, že v průměru trvá deset let, než se objeví zdravotní problémy spojené s užíváním. V roce 2021 bylo 27 % veškeré hospitalizace spojené s drogovou otravou připisováno právě kokainu, ve většině případů se jednalo o kombinaci s alkoholem. Právě tato kombinace vede ke zvýšenému riziku mnoha nežádoucích zdravotních účinků, jako jsou poruchy srdečního rytmu, vysoký krevní tlak, mozková mrtvice a další. Mezi evropská města s nejvyšším podílem užívání kokainu (ať už v podobě prášku nebo „cracku“) patří na základě analýzy belgické Antverpy a nizozemský Amsterdam (EMCDDA, 2023; Hernandez-Roy et al., 2023).

V roce 2021 došlo na území Evropské unie k 67 832 incidentům, během kterých bylo zabaveno 303 tun kokainu. Oproti předchozímu roku se toto číslo zvedlo téměř o 100 tun (v roce 2020 bylo zabaveno 211 tun). Nejvíce drog bylo zabaveno v Belgii. Místní úřady dokázaly odhalit 96 tun, druhé místo obsadilo Nizozemsko (72 tun) a třetí Španělsko (49 tun). Celkově se jedná o 75 % veškerého kokainu dovezeného do zemí EU v tomto roce. Kromě konfiskace samotné drogy úřady zabavily i velké množství chemikálií (manganistanu draselného KMnO_4) určených k výrobě kokainu, konkrétně 637 kilogramů v Nizozemsku a 387 kg v Belgii. Dále bylo ve Španělsku infiltrováno a zničeno 16 výrobních laboratoří, v Belgii bylo takových míst objeveno 11. V Nizozemsku bezpečnostní orgány odhalily celkem 21 míst spojených se zpracováním, extrakcí, či přerozdělováním kokainu (EMCDDA, 2023).

Pro kartely je Evropa lákavým trhem. Rizika spojená s transportem přes oceán vyrovnává mírnější legislativa evropských zemí než na americkém kontinentu a rovněž vyšší prodejní cena. V zemích EU se cena za 1 gram kokainu pohybuje nejčastěji kolem 90 €, 1 kilogram se prodává v rozmezí od 28 875 až po 38 545 €. Cena je závislá na celkové dostupnosti drogy v dané zemi, např. v Estonsku se cena za 1 kilogram může pohybovat až okolo 200 000 €. Evropská unie investuje mnohem méně peněz do ochrany svých hranic před nelegálním dovozem než Spojené státy. Celkové náklady určené na potírání distribuce drog se pohybují mezi 3 a 4 miliardami amerických dolarů (USA investují přes 17 miliard USD). Díky těmto slabým investicím se daří zadržet pouze okolo 10 % dovozu kokainu do Evropy (EMCDDA, 2023; Hernandez-Roy et al., 2023).

Přes 70 % veškerého kokainu, který se dostane na evropský trh, proudí přes belgické, nizozemské, nebo španělské přístavy. Sem nejčastěji připlouvá v kontejnerech na nákladních lodích. Kartely si najímají kurýry, velmi často se jedná o mladé muže pocházející z chudinských čtvrtí, kteří zásilku v přístavu vyzvednou a bezpečně předají dalšímu článku řetězce. Takto si mohou přijít až na 2 000 €, což je v porovnání s hodnotou celého byznysu minimální částka. Aby mohla být zásilka vyzvednuta, je třeba zajistit spolupráci i ze strany pracovníků přístavu, kteří kurýrovi předají informace o umístění správného kontejneru. V mnoha případech se využívají kontejnery se zbožím, které má krátkou minimální trvanlivost (především potraviny), jelikož u tohoto typu zásilek probíhá proces proclení ve zrychleném režimu. Mezi nejvíce zasažené přístavy patří nizozemský Rotterdam, belgické Antverpy, španělské přístavy ve Valencii a Algericasu a francouzský Le Havre (Hernandez-Roy et al., 2023).

7.1 Případová studie: Belgie

V dnešní době patří k nejvytíženějším belgický přístav ve městě Antverpy – druhý největší v Evropě. Spolu s narůstajícím množstvím drog roste i kriminalita spojená právě s drogovým obchodem. Jen za prvních 5 měsíců roku 2023 bylo ve městě nahlášeno 25 incidentů, o rok dříve došlo k 81 střelným a bombovým konfliktům mezi členy kriminálních organizací. V rozhovoru pro server POLITICO starosta města Bart de Wever prohlásil, že situace je nyní mnohem horší, než byla kolem roku 2016, kdy Evropa čelila teroristickým útokům radikálních islamistů (Haeck, 2023).

A proč právě Antverpy? Město zaujímá strategickou polohu na pobřeží Severního moře, v dojezdové vzdálenosti kolem 40 minut od hlavního města Belgie Bruselu. V relativní blízkosti jsou i významné německé průmyslové oblasti. Ročně přístavem projde 12 milionů kontejnerů, ale pouze 2 % jsou fyzicky zkontrolovány. Kartely také volí novou taktiku, která spoléhá právě na velké množství zboží, které přístavem projde. Velmi často se kokain ani nesnaží sofistikovaně ukrývat. V roce 2022 došlo k objevení menšího kontejneru, který byl uložen ve větším, nákladním. Uvnitř bylo nalezeno 11 tun kokainu. Kartely tak spoléhají na přehlcení kontrol, a i když jednu zásilku úřady zkonfiskují, mnoho dalších projde bez větších obtíží. Za celý rok 2023 bylo v antverpském přístavu odhaleno 116 tun této drogy. Pro porovnání, v největším evropském přístavu, v nizozemském Rotterdamu, došlo k odhalení „pouhých“ 50 tun (Haeck, 2023; Petrequin, 2024; The Economist, 2022).

V rámci boje proti pašerákům belgická celní správa plánuje investovat kolem 2 miliard korun. Kromě nákupu nových skenerů, díky kterým se zvýší množství zkontrolovaného zboží, chce přijmout i sto nových pracovníků, aby tak pokryla aktuální nedostatek. Místní prokuratura plánuje zřídit speciální oddělení žalobců, kteří se budou zabývat pouze případy spojenými s drogovou kriminalitou. Podle belgického ministra spravedlnosti Vincenta Van Quickenborna je cílem těchto kroků „*narušit byznysmodel pašeráků. Dnes zadržíme asi jedenáct procent drog, pokud bychom to zvládli navýšit na*

dvacet procent, Antverpy přestanou být pro kriminální gangy atraktivní“, uvedl pro ČT24 12. ledna 2023 (Zelený, 2023).

Jak již bylo zmíněno na začátku této kapitoly, kromě narůstajícího množství kokainu v přístavu roste ve městě i kriminalita spojená s drogovým byznysem. Situace došla tak daleko, že zločinecké organizace v roce 2022 plánovaly únos právě ministra spravedlnosti Vincenta Van Quickenborna. Policie avšak veškeré hrozby eliminovala, i tak byl ale ministr nucen se dvakrát skrývat i se svojí rodinou. Starosta Antverp De Wever veřejně varuje, že město se čím dál tím víc blíží sousednímu Nizozemsku, kde je situace mnohem dramatičtější – zde došlo k vraždě právníka Derka Wiersuma a uznávaného novináře zabývajícího se zločinem v zemi Petera R. De Vriese. A právě s Nizozemskem Belgie navázala úzkou spolupráci v boji proti drogám a drogové kriminalitě. Mezi lety 2022 a 2023 došlo k více než 1 600 zatčením spojeným s pašováním kokainu a dalším 85, kde byli pachatelé obviněni z násilné činnosti spojené s obchodem s drogami. De Wever také uvádí, že většina zatčených za drogové násilí byla nizozemského původu (Haeck, 2023).

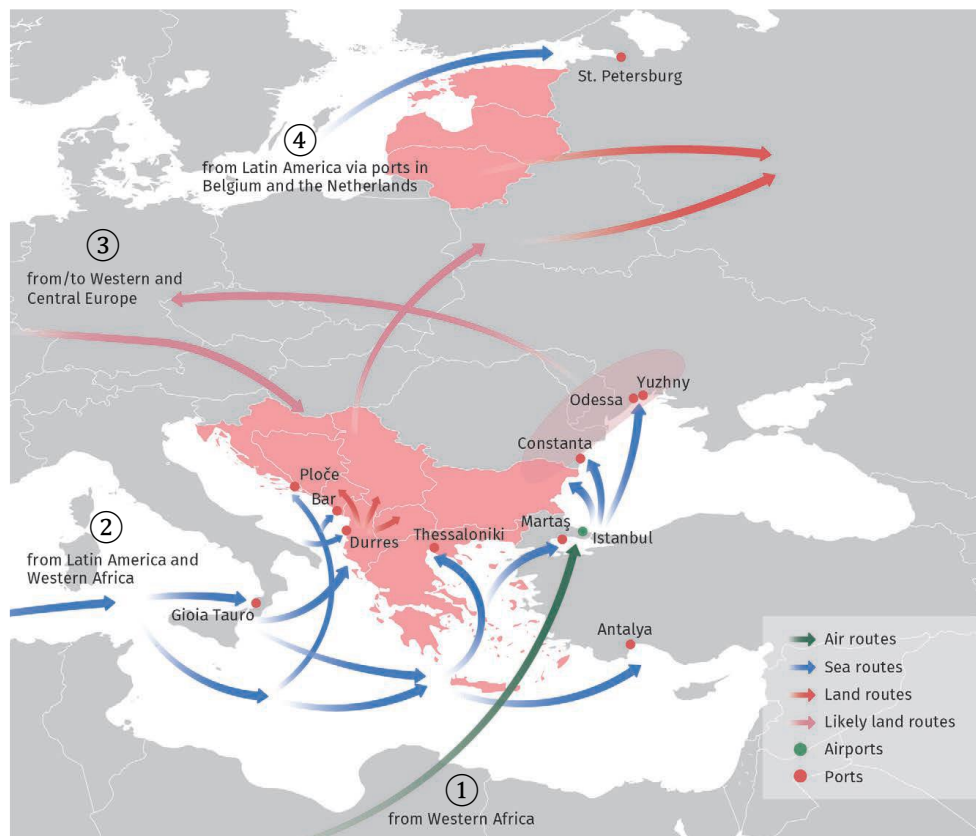
Země se také potýká s korupcí v řadách policejních složek i pracovníků přístavu. Odměna za jednu zásilku pro takového člověka se pohybuje od 75 až po 125 tisíc euro. V roce 2019 začalo vyšetřování kriminální sítě podílející se na pašování kokainu, které o rok později vyústilo v zatčení bývalého šéfa belgického protidrogového oddělení Willyho Van Mechelena, tří policistů, člena belgicko-italské mafiánské rodiny Aquinů a dalších více než dvaceti osob. Do hledáčku policie se Van Mechelen dostal poté, co byla zajištěna zásilka necelých 3 tun v antverpském přístavu na konci roku 2019. Ve stejném roce došlo k zatčení dalších dvou policistů podezřelých z braní peněz od drogových kartelů. Podle šéfa Generální inspekce policie Thierry Gillise je tlak na individuální policisty tak velký, že někteří vidině vysokého zisku za málo práce podlehnou (Ford, 2020; The Brussels Times, 2020).

Spolu s navyšujícím se množstvím kokainu roste v Belgii i jeho spotřeba. Nejenže se do Antverp dostává nejvíce této drogy ze všech měst EU, další prvenství si drží i v žebříčku spotřeby. Podle studie EMCDDA z roku 2022, která analyzovala odpadní vody ve více než 100 evropských městech s celkovým počtem obyvatel kolem 54 milionů, je ve městě spotřebováno denně 2,381 miligramu na 1 000 obyvatel (k roku 2017 je uváděn počet obyvatel 520 504 (World Population Review, 2024)). Mimo Antverpy je spotřeba kokainu na vzestupu i v dalších belgických městech. Nejvyšší nárůst byl zaznamenán v Amsterdamu, kdy mezi lety 2021 až 2022 vzrostla spotřeba drogy o 29 % (Bencharif, 2023; EMCDDA, 2023).

7.2 Balkánská trasa

Další vstupní branou na evropský trh je Turecko. Od roku 2014 vzrostlo množství zadrženého kokainu více než sedminásobně. Pro pašování jsou velmi často využívány trasy, po kterých se běžně převážá např. heroin či tabák. To umožňuje i zapojení nových subjektů, které tak přidávají kokain

do svého již značně širokého portfolia pašovaného kontrabandu. Ačkoli Turecko hraje primárně roli tranzitní země, roste zde i spotřeba. Ta je však stále výrazně nižší než v západní Evropě. V roce 2021 došlo k zadržení 4 714 osob spojených s kokainem, z nichž 34 % představovaly osoby podílející se na pašování. Zbytek byly uživatelé této drogy (UNODC, 2023, s. 130–132).

Obrázek 6: Trasy kokainu přes jihovýchodní Evropu; překlad - → letecká doprava; → námořní doprava; → pozemní doprava; → pravděpodobná pozemní doprava; ● letiště; ● přístavy; ① ze západní Afriky; ② z Latinské Ameriky a západní Afriky; ③ z/do západní Evropy a střední Evropy; ④ z Latinské Ameriky přes přístavy v Belgii a Nizozemsku; pozn.: mapa je převzata z výroční zprávy UNODC Global Cocaine Report 2023, jelikož nedisponuji prostředky pro její samostatné vypracování; zdroj: UNODC, 2023, s. 131

Na další cestě kokain pokračuje přes Černé moře, nebo státy na Balkánu. Nejvýznamněji se na pašování podílejí zločinecké organizace z Albánie, Černé Hory a Srbska. Jejich pole působnosti je široké, své aktivity zajišťují i v okolních státech, ale i v zemích Latinské Ameriky, kde navazují spolupráci s místními producenty kokainu. Mimo to balkánské skupiny spolupracují i s italskou mafií, konkrétně se skupinou *'Ndrangheta'*⁷. Spolu se podílejí na přepravě zásilek přes italský přístav ve městě Gioia Tauro, albánský přístav Durres a černohorský Bar dál do Evropy. Kromě této oblasti rozšiřují své aktivity i do západních států EU, jako je Belgie, Nizozemsko či Španělsko. Nejčastější způsob přepravy je uvnitř kontejnerů s banány, které do Evropy putují z Ekvádoru. Mezi nejvýznamnějšími balkánskými

⁷ *'Ndrangheta'* je italská mafie, která vznikla v polovině 19. století v Kalábrii, jednom z nejchudších regionů Itálie. Mezi její aktivity se řadí vydírání, krádeže, nejvíce však pašování drog. V dnešní době má podle odhadu větší obrat než např. fastfoodový řetězec McDonald's (Kodhajova, 2018; Šimák, 2018)

organizacemi, které se podílejí na pašování kokainu, jsou černohorské skupiny *Skaljari* a *Kavac*. Konkrétně *Skaljari* operuje poměrně jednoduchým způsobem. Od dodavatele z Jižní Ameriky nakoupí větší množství kokainu (cena za 1 kg se pohybuje mezi 2 až 4 tisíci USD), které uskladní nejčastěji v pronajatém luxusním domě. Následně drogu distribuuje k dalším překupníkům či rovnou k pouličním prodejcům, zde se ovšem cena dostane až ke 40 tisícům USD za 1 kilogram (Ford, 2021; UNODC, 2023, s. 132, 133).

8. KOKAIN V ČESKÉ REPUBLICE

Díky masivnímu nárůstu výroby kokainu v Latinské Americe roste i jeho celosvětová spotřeba. Droga se stává čím dál dostupnější a levnější. Z původní látky pro vyšší a bohatší vrstvu se stává komodita, kterou si mohou dovolit i chudší členové naší společnosti. A po příchodu internetu a jeho globálního rozšíření je nyní mnohem snadnější získat přístup k drogám obecně. Mnohdy na to stačí jedna textová zpráva. Následně zásilku dealer či kurýr doručí i do dvaceti minut. Tato snadná dostupnost je velmi alarmující. Výroční zpráva Národní protidrogové centrály služby kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky (NPC SKPV PČR) za rok 2022 eviduje úpadek virtuálních tržišť s drogami na darknetu⁸. Oproti tomu však registruje nárůst počtu uživatelů na běžné internetové síti (clearnet), kde se zejména na sociální síti Telegram stále objevují a zanikají skupiny, které mohou čítat až 20 000 členů. Tuto expanzi zapříčinil i nárůst ukrajinských uprchlíků v ČR v důsledku ruského útoku na Ukrajinu 24. února 2022 (ne všechny aktivity se týkají prodeje drog, v mnoha případech se jedná o pracovní nabídky apod.). Transakce probíhá nejčastěji pomocí kryptoměn. Jakmile je objednávka vyřízena a nejedná se o osobní předání, droga může být zaslána běžnou poštovní a doručovací službou. Tento způsob se stal dominantní zejména během pandemie COVID-19 i krátce po ní, kdy došlo k celospolečenské izolaci a rozmohl se internetový prodej (Horký, LAUDER, 2023, s. 16; NPC, 2023, s. 4).

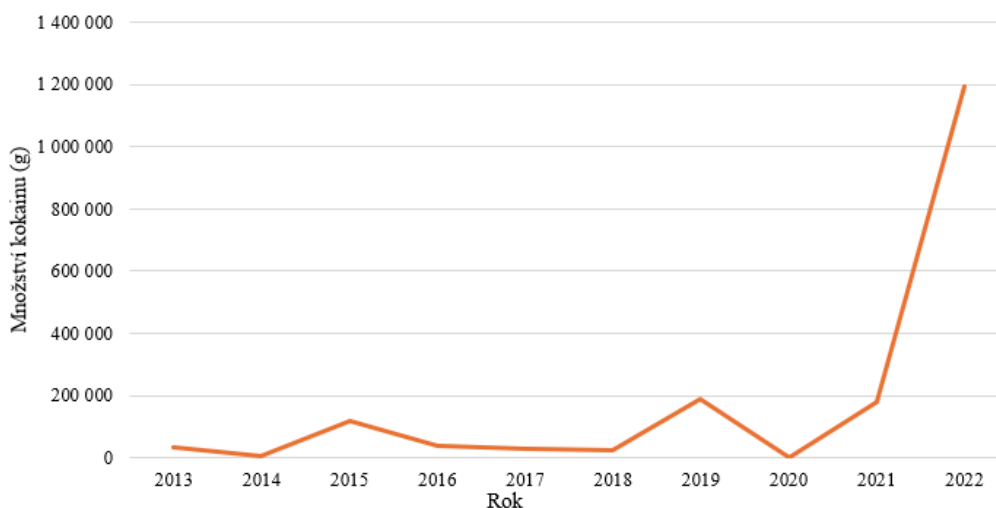
Kokain se do České republiky dostává zejména z přístavů v Nizozemsku (Rotterdam), Německu (Hamburk) a Španělsku (Valencie, Algeciras). Odtud je silniční nákladní dopravou přepraven do ČR, kde je dále distribuován. Narůstající obliba je v české společnosti zapříčiněna zejména růstem ekonomiky a vyšší kupní silou občanů. Ačkoli cena zůstává neměnná (1 gram lze pořídit od 1 500 po 3 000 Kč), platy neustále rostou, a kokain se tak stává mnohem dostupnějším, byť i tak zůstává jeho dlouhodobé užívání značně finančně náročné. Díky většímu objemu kokainu na trhu je na dodavatele vyvíjen i tlak ohledně kvality a čistoty drogy. Běžně se kokain mixuje s různými substancemi, například vitamín C, jedlá soda, nebo dokonce pervitin. Pokud se jedná o vysoce čistý kokain, je možné ho takto „říznout“ až v poměru 1 : 4, kdy na 1 gram drogy připadají 4 g náhradní látky. V České republice se průměrná čistota pohybuje kolem 45 % a stále roste. Kokain se tak dostává do běžné společnosti, podle odhadů Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislost (NMS) vyzkoušelo kokain 4–7 % osob starších 15 let. Často je spojován s nočním životem hudebních klubů a tanečních zábav, mnohem více se ale stává součástí i přátelských posezení tzv. u piva, nebo firemních večírků či oslav. (Horký, LAUDER, 2023, s. 16; Chomynová et al., 2023, s. 8; NPC, 2023, s. 16).

---

⁸ Jedná se o skrytou vrstvu na internetu, která díky šifrování zaručuje uživatelům anonymitu (Louda, 2015).

V Česku také roste i množství kokainu, které se podaří úřadům zachytit. Nejvyšší nárůst byl zaznamenán po roce 2020, kdy NPC SKPV PČR zadržela pouze něco kolem 2 a půl kilogramu. O dva roky později, v roce 2022, toto množství činilo téměř 1 200 kg (viz graf 4). Přitom roční spotřeba se odhaduje na 1,8 tuny. Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD), která zkoumá vztah 16letých studentů k návykovým látkám, zjistila v roce 2019, že počet studentů, kteří mají zkušenost s kokainem, vzrostl oproti roku 1995, kdy tato studie proběhla poprvé, z 0,5 % na 1,6 %. Avšak v celoevropském měřítku je toto číslo pod průměrem. Další studie z Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci z roku 2021 uvádí mírný rozdíl v pohlaví mezi českými studenty středních škol ve věku od 15 do 19 let, kteří přišli do kontaktu s kokainem. Podle této studie ke kokainu tíhnout spíše dívky než chlapi, avšak rozdíl není nijak markantní (Chomynová et al., 2023, s. 12, 36; NPC, 2023, s. 16.; Paštěka, 2024).

Graf 4 Množství kokainu zajištěné na území ČR v letech 2013–2022

2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
35 788	5 406	120 386	39 637	27 376	24 189	187 102	2 642	180 660	1 194 635

Pozn.: graf jsem vytvořil na základě dat uvedených ve výroční zprávě Národní protidrogové centrály za rok 2022; zdroj: NPC, 2023, s. 16

8.1 Protidrogová politika ČR

V českém právním řádu je protidrogová politika ustanovena zákonem č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek. Tento zákon ustanovuje Radu vlády pro koordinaci politiky v oblasti závislostí (RVKPZ), které předsedá předseda vlády České republiky. Jedná se o poradní, koordinační a iniciační orgán vlády České republiky v oblasti závislosti a protidrogové politiky (NMS, 2015). Post výkonného místopředsedy, národního protidrogového koordinátora,

v současné době zastává Mgr. Jindřich Vobořil, který ale hodlá po roce 2024 odstoupit z funkce (Stuchlíková, 2024).

8.1.1 Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027

Tento koncept navazuje na předchozí *Národní strategii protidrogové politiky 2010–2018*. Jedná se o důležitý vládní dokument, který reflektuje zájmy vlády v boji proti škodám vznikajícím v důsledku užívání drog, ale i patologického hráčství a nadužívání moderních technologií v ČR.

„Politika pro oblast závislostního chování je definována jako komplexní a koordinovaný soubor preventivních, vzdělávacích, léčebných, sociálních, regulačních, kontrolních a dalších opatření, včetně opatření vymáhání práva, uskutečňovaných na mezinárodní, národní, krajské a na místní úrovni. Jejím účelem je koordinovanými a vědeckými důkazy podloženým přístupem předcházet negativním důsledkům spojeným se závislostním chováním a snížit škody (zdravotní, sociální, ekonomické, nehmotné) působené závislostním chováním jak pro jedince, tak pro společnost, včetně dopadů na veřejné rozpočty, a posílit tak blahobyt (well-being) obyvatel ČR.“ (Sekretariát rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky, 2019, s. 5).

Hlavním cílem strategie je snížit škody způsobené závislostním chováním. Definiuje tak pět kroků zájmu: posílení prevence a zvýšení informovanosti; zajištění kvalitní sítě adiktologických služeb; efektivní regulace trhů s návykovými látkami a závislostními produkty; posílení řízení, koordinace a efektivní financování protidrogové politiky; problematika léčivých přípravků s obsahem psychoaktivních látek, nadužívání internetu a nových technologií a problematika konopí a kanabinoidů (Sekretariát rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky, 2019, s. 21, 23).

8.1.2 Akční plán politiky v oblasti závislosti 2023–2025

Ke schválení *Akčního plánu politiky v oblasti závislosti 2023–2025* došlo 5. dubna 2023. Jedná se o dokument, který v souladu s *Národní strategií prevence a snižováním škod spojených se závislostním chováním 2019–2027* definuje stěžejní témata politiky v oblasti závislosti. Stejně tak jako Národní strategie je i Akční plán součástí *Programového prohlášení vlády ČR*. Cíle obou dokumentů jsou velmi podobné. Mezi hlavní priority patří:

„prevence a léčba závislosti; regulovaný trh s návykovými látkami; efektivní výběr daní zohledňující rizikovost produktů se závislostním potenciálem; prosazování principů vyvážené politiky v oblasti závislosti navazující na priority předsednictví ČR v Radě EU; minimalizace dopadů krize na Ukrajině na situaci v oblasti závislosti v ČR“.

Součástí Akčního plánu je i odhad potřebných financí pro jeho naplnění (Sekretariát rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky, 2023).

Náklady spojené s užíváním návykových látek se ročně pohybují kolem 250 miliard Kč. Mezi tyto náklady se počítají individuální škody, ale i škody způsobené celé společnosti (přímé náklady na léčbu, ušlý zisk z produktivity, nehmotné náklady atd.). Nejvyšší podíl představují náklady spojené s užíváním tabákových výrobků, kde se číslo pohybuje mezi 100 až 170 miliardami Kč. Na druhém místě je alkohol (35–55 miliard), v souvislosti s nelegálními drogami se náklady pohybují okolo 10 miliard. Podle navrhovaných řešení Akčního plánu může každoročně do státní kasy přijít až o 15 miliard Kč více než teď. Oproti výdajům se jedná o marginální příjem, ovšem v celkovém kontextu jsou to nezanedbatelné finance, které mohou být investovány např. do prevence, a tím by bylo možné snížit celospolečenské riziko dalších případů závislostí. Dnes se investice do prevence pohybují okolo 30 milionů, dalších 40 stát investuje do výzkumu a klinických studií léčby závislostí. Mimo to vláda vyčlenila 290 milionů na projekty, které se zaměřují na prevenci a léčbu závislostí. Tato částka by podle odhadu státního rozpočtu měla vzrůst až na 450 milionů, ze kterých by část měla posílit síť adiktologických center a služeb. Dalších 40 mil. je určeno na inovativní směry snižování škod (*harm reduction*), kde během posledních let došlo k výrazné stagnaci. Do budoucna stát počítá s navýšením financí na prevenci zdravotních škod, systému regulace konopného trhu, psychiatrické péče spojené s adiktologickou léčbou, ale i navýšení platů pro pracovníky adiktologických center jak státních, tak i soukromých (Sekretariát rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky, 2023, s. 27–31).

8.2 Prevence užívání drog v ČR

V oblasti prevence užívání drog na území České republiky dominuje systém na úrovni škol. Ten zřizuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Na dalších společenských úrovních se setkáme se systematickou adiktologickou prevencí spíše výjimečně. MŠMT vychází z *Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2027* a *Akčního plánu realizace Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2023–2025*. Avšak pouze 6,4 % programů zaměřených na prevenci souviselo s užíváním návykových látek. V průměru je každoročně věnováno takovému programu na ZŠ a SŠ pouze 1,5 hodiny. Zodpovědnost za takové programy nesou školní metodici prevence (ŠMP), kteří každoročně vypracovávají preventivní programy školy. V roce 2016 vytvořila Klinika adiktologie 1. LF UK, Všeobecná fakultní nemocnice v Praze (VFN) a Národní ústav pro vzdělávání (NÚV) *Systém preventivních aktivit (SEPA)*, který monitoruje preventivní aktivity na ZŠ a SŠ, do kterého se zapojilo při posledním sčítání z roku 2022 přes 40 % všech škol v ČR. Od stejného roku vznikla při Klinice adiktologie 1. LF UK a VFN *Interaktivní platforma podpory duševního zdraví a prevence rizikového chování (IPREV)* (Chomynová et al., 2023, s. 117–119).

V mediálním prostoru NMS provozuje několik informačních webů, které se věnují této problematice. Pro drogy, ať už legální či nelegální, existuje portál www.drogy-info.cz, kde jsou umístěny i odborné publikace a výroční zprávy. Další preventivní materiály obsahují webové stránky Národního zdravotního informačního portálu (www.nzip.cz). V roce 2022 vznikla preventivní kampaň Asociace poskytovatelů adiktologických služeb (APAS) *Zůstaň nad vlivem*, která se mimo drogy zaměřuje i na alkohol. Každoročně se 26. června koná *Mezinárodní den boje proti zneužívání drog a nezákonného obchodování s nimi*, který zaštituje OSN. Roku 2023 tento den provázelo téma *Lidé především: zastavte stigmatizaci a diskriminaci, posilněte prevenci*. Prevencí se zabývá i Policie ČR. Od roku 2015 pořádá akce *Alkohol, drogy a mládež*, při kterých provádí fyzické kontroly podniků (hudební kluby, prodejny alkoholu a tabáku...). Paralelně s těmito aktivitami probíhají i besedy a přednášky, které pojednávají o rizicích a důsledcích užívání drog. Během takové akce v roce 2022 policie zkontrolovala 1 208 podniků a téměř 5 tisíc osob (Chomynová et al., 2023, s. 124, 125).

Tématu drogové prevence se věnuje i Česká televize. Ta 8. ledna 2024 uvedla první díl miniseriálu *Adikts* režiséra Adama Sedláka, který vznikl pod záštitou České asociace pojišťoven (ČAP) a Policie ČR. Seriál byl uveden v rámci kampaně *Zkratky*, která se zaměřuje na větší povědomí o drogové závislosti a jejím dopadu při dlouhodobé konzumaci. Tato kampaň vznikla v reakci na narůstající počet uživatelů drog v ČR, kdy podle průzkumu agentury Stem/Mark každý druhý z deseti Čechů ve věku 15 let a výše vyzkoušel tvrdou drogu. „*Zkratkovitost je důsledkem tempa současné doby, v níž se snažíme dostat k cíli nejsnazší cestou. I drogy jsou v jistém smyslu zkratka...*“, tak popisuje kampaň a její název výkonný ředitel ČAP Jan Matoušek v rozhovoru pro server Mediaguru. Kromě samotného seriálu byl uveden i dokumentární cyklus *Česko na drogách* režiséra Iva Bystřičana, kde prezentují adiktologové a odborníci prevence fakta ohledně závislosti (Straková, 2024; Růžičková, 2024).

9. DISKUSE

Kokain se stal globálním problémem. Jeho rychlý nástup si vybuodoval početnou základnu a robustní systém, který se doposud nepodařilo narušit. Veškeré kroky, které mají za cíl snížit drogovou kriminalitu, vedou akorát k větší kreativě zločineckých organizací. Vystává tedy otázka, co s tím. Dle mého názoru je třeba na distribuci drog obecně pohlížet z nové perspektivy, a to z pohledu snižování škod. Historie nás naučila, že prohibice nevede k ničemu dobrému. Díky přísným zákazům kvete černý trh a podsvětí. Z praxe víme, že dekriminalizace slabších látek vede ke snížení celkového počtu uživatelů. Demokratický stát nemá nástroje ani prostředky na to, aby ochránil všechny své občany před drogami. Toto je zkrátka fakt, který si mnoho lidí nechce připustit. K čemu ale prostředky má, je regulace. Tento názor se však v České republice nesetkal s pochopením. Jako důkaz poslouží reakce na rozhovor serveru iDnes.cz s národním protidrogovým koordinátorem Jindřichem Vobořilem ze září roku 2023, kde prohlásil, že si dovede představit regulovaný trh s kokainem. Zděšení političtí představitelé (paradoxně hájící vysokou konzumaci alkoholu, viz nulová spotřební daň z tichého vína (Řezníčková, 2023)) ho následně označili za „prodrogového koordinátora“ (Šamanová, 2023). Další pomyslný hřebík do rakve „*koordinovanému a vědeckými důkazy podloženému přístupu*“ k drogám a drogové legislativě byla až hysterická reakce vládních i nevládních představitelů v čele s ministrem zdravotnictví Vlastimilem Válkem (TOP 09) na hospitalizaci několika nezletilých osob po předávkování látkou HHC. Místo zkvalitnění legislativy a zákazu prodeje osobám mladším 18 let (včetně zákazu prodejních automatů) se vláda i přes výhrady odborníků rozhodla o dočasný celoplošný zákaz látky HHC, který započal 1. března 2024. O pár dní později se však začaly objevovat zprávy o nových látkách, konkrétně HHCP, které nahradily na pultech zakázané HHC (Honus, 2024; Kabrhelová, 2024).

Avšak není právě regulace možný směr, kterým je třeba se vydat? Celý kokainový byznys s sebou přináší velké množství škod a násilí a ovlivňuje životy velkého množství lidí. Ať už jsou to chudí farmáři v Jižní Americe, pro které je pěstování a prodávání koky kartelům otázkou živobytí, či osoby napojené na pašování, pro které je stále výhodnější zapojit se do tohoto odvětví i přes ohromná rizika s ním spojená. Snahy o redukci kokainu u nejnižšího článku řetězce (pěstitelů) se nesetkaly s úspěchem, spíše naopak (Wainwright, 2016, s. 25, 26). Avšak díky přísně regulovanému a správně legislativně nastavenému domácímu trhu by se tyto dopady mohly aspoň částečně omezit. Na rozdíl od ostatních drog je pro kokain klíčovou složkou přírodní koka. Její pěstování má v Jižní Americe dlouhou tradici. A pokud by se státu podařilo nahradit kartely v roli výrobce a distributora, přišly by tak tyto organizace o významné finanční zdroje. Stát by tak mohl kontrolovat prodej, cenu, kvalitu. Díky tomu by tak mohl snížit rizika spojená s užíváním a získané peníze investovat do prevence a výzkumu závislostního chování. Samozřejmě by bylo pošetilé si myslet, že tímto způsobem by se vyřešil celý problém s obchodem s kokainem. Avšak mohl by to být první významnější krok proti drogovým magnátům, kteří profitují z lidského utrpení.

Ale i tato možnost je mnohem komplexní a složitější, než bylo popsáno. Celý systém by v případě, že se politická reprezentace rozhodne takový krok udělat, musel být velmi propracovaný a nezpochybnitelný a rozhodně by to nebyl jednoduchý úkol. Ale je to krok, jak snížit celkové škody způsobené obchodem s kokainem. Tento koncept je v české společnosti velmi odvážný a nezvyklý. Ovšem jedná se o myšlenku, nad kterou se stojí zamyslet, zvláště pokud vláda klade za cíl:

„koordinovanými a vědeckými důkazy podloženými přístupem předcházet negativním důsledkům spojeným se závislostním chováním a snížit škody (zdravotní, sociální, ekonomické, nehmotné) působené závislostním chováním jak pro jedince, tak pro společnost, včetně dopadů na veřejné rozpočty, a posílit tak blahobyt (well-being) obyvatel ČR“ (Sekretariát rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky, 2019, s. 5).

10. ZÁVĚR

Užívání kokainu s sebou nese značná rizika, ať už pro jeho uživatele, či osoby podílející se na jeho výrobě a přepravě. Pro aktéry tohoto byznysu se ale jedná o velmi lukrativní a výdělečný způsob, jak si zajistit enormní zisky. Profitují tak z nízké úrovně života na straně zemí, kde je kokain produkován, a zároveň na zvyšující se ekonomické úrovni cílových zemí, kam je dovážen. Díky komplexnosti a diverzifikaci celého distribučního řetězce se jedná o složitý a odolný systém, který je téměř nemožné rozbít. Snahy o jeho narušení se v historii nesetkaly s velkým úspěchem. Dnešní podoba tohoto odvětví se čím dál víc podobá legitimnímu obchodu, ale vše se stále odehrává na odvrácené straně zákona. Organizace navazují vztahy mezi sebou, sjednávají kontrakty pro vykonané služby, najímají externí pracovníky, vytváří inovace. Oproti historickým narkobaronům je dnešní podoba kokainového světa více decentralizovaná a na poli operuje více subjektů, které se mohou vzájemně respektovat či spolu dokonce spolupracovat, nebo proti sobě vést tvrdou a nekompromisní krvavou válku. Kokain se také stává čím dál víc součástí širšího portfolia aktivit, které tyto organizace provozují, ať už jde o pašování jiných látek, zbraní, osob, nebo o násilnosti či úplatky.

Mění se i podoba, jak je kokain pašován za hranice Latinské Ameriky. Velký potenciál v přepravě drog mají autonomní vodní i letecké drony, které mohou bez přítomnosti lidské posádky a řízené na dálku přepravovat kokain na čím dál větší vzdálenosti. V Mexiku byl takový nárůst používání leteckých dronů zaznamenán během pandemie COVID-19 (Fischer, SEMPLE, 2020). Stále ale mezi nejpoužívanější a nejvýhodnější metodu patří kontejnerová lodní doprava. V Evropě se jedná o nejčastější způsob, jakým je kokain dopraven. Díky ohromnému množství zboží přepravenému do evropských přístavů (zejména pak přístavů v Belgii, Nizozemsku a Španělsku) je nemožné odhalit veškeré zásilky kokainu (ročně je odhaleno na území EU jen něco kolem 10 %). Kartely tak spoléhají na kvantitu a mnohdy se ani kontraband nesnaží sofistikovaně ukrývat (Hernandez-Roy et al., 2023; NPC, 2023, s. 16).

Roste i význam online prostředí coby místa, kde lze sehnat téměř jakoukoli drogu. Z ulic se dealeri stahují do mnohem bezpečnějšího a anonymnějšího prostředí internetu. A díky kryptoměnám se zde rozvíjí lukrativní model byznysu, který pro úřady představuje vzrůstající riziko. I v České republice je tento přesun znát. Na oblibě získávají obchodní skupiny zejména na sociální síti Telegram. Obzvláště ve velkých městech stačí znát správnou adresu/webovou stránku, poslat jednoduchou zprávu a během velmi krátké doby lze mít zásilku s drogou u sebe (Horký, LAUDER, 2023, s. 16; NPC, 2023, s. 4).

A právě ona zdánlivá jednoduchost by měla být pro nás varováním, že se jedná o důležitý problém, kterému je třeba postavit se čelem a společně ho začít komplexně řešit. Ať už to jsou úvahy o regulovaném evropském trhu, či zvyšování financí do prevence a ochrany vnějších hranic.

Tato práce si zadala čtyři hlavní otázky, na které se snažila odpovědět. Popsala aktéry kokainového byznysu, způsoby a metody pašování, jak je kokain distribuován do Evropy a jaká je odpověď České republiky na drogovou problematiku. Není cílem poukázat na jednoduchost tohoto nelegálního odvětví. Spíše naopak. Poukázat na rozvětvenost a sofistikovanost distribuční sítě a na hrozby, které obchod s kokainem přináší.

POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE

Knížní zdroje

HORKÝ, Petr a LAUDER, Silvie. Český kokainový rauš. *Respekt*. 2023, roč. 34, č. 44, s. 16–21. ISSN 0862-6545.

JANŠKI, Kamil. Primeiro Comando da Capital and Comando Vermelho Genesis, Evolution and Their Impact through Narco-culture. *Journal of American Studies*. 2022, roč. 2022, č. 23, s. 5–25. ISSN 1896-9461. [cit. 2024-01-23].

MARROQUÍN SANTOS, Juan Sebastián. Můj otec Pablo Escobar. In: *Můj otec Pablo Escobar*. Praha: Euromedia Group, 2022, s. 440. ISBN 978-80-242-8146-9.

WAINWRIGHT, Tom. *Narconomics: how to run a drug cartel*. New York: Public Affairs, 2016. ISBN 9781610395847.

Elektronické zdroje

ACOSTA, Luis Jaime. Colombia's Petro launches new anti-drug plan with focus on opportunity. Online. Reuters. 2023, 3. října 2023. Dostupné z: <https://www.reuters.com/world/americas/colombias-petro-launches-new-anti-drug-plan-with-focus-opportunity-2023-10-03/>. [cit. 2024-01-14].

ALONSO PÉREZ, Luis. *Mexico's Jalisco Cartel – New Generation: From Extinction to World Domination*. Online. InSight Crime. 2016, 26. prosince 2016. Dostupné z: <https://insightcrime.org/news/analysis/mexico-cartel-jalisco-new-generation-extinction-world-domination/>. [cit. 2024-01-29].

ATLASROSTLIN.CZ. Rudodřev koka. In: *Atlas Rostlin* [online]. [cit. 2023-10-30]. Dostupné z: <https://www.atlasrostlin.cz/listnate-kere/rudodrev-koka>

AXFORD, Will. Who is the Cali Cartel? Online. *Chron*. 2016, 12. září 2016. Dostupné z: <https://www.chron.com/about/slideshow/Who-is-the-Cali-Cartel-134752.php>. [cit. 2024-01-13].

BBC. *Mexico cartels: Which are the biggest and most powerful?* Online. BBC News. 2019, 24. října 2019. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-40480405>. [cit. 2024-01-25].

BEITTEL, June S. Mexico: Organized Crime and Drug Trafficking Organizations. Online. *Congressional Research Service*. 2022, 7. června 2022. s. 1–35. Dostupné z: <https://sgp.fas.org/crs/row/R41576.pdf>. [cit. 2024-01-25].

BENCHARIF, Sarah-Taïssir. *And the cocaine consumption capital of Europe is ... Antwerp*. Online. POLITICO. 2023, 22. března 2023. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/antwerp-drugs-europe-cocaine-consumption/>. [cit. 2024-03-03].

BRAVO, Rita Roque; FARIA, Ana Carolina; BRITO-DA-COSTA, Andreia Machado; CARMO, Helena; MLADĚNKA, Přemysl et al. *Cocaine: An Updated Overview on Chemistry, Detection, Biokinetics, and Pharmacotoxicological Aspects including Abuse Pattern*. Online. In: *National Center for Biotechnology Information*. 2022, 13. dubna 2022. Dostupné z: <https://doi.org/10.3390/toxins14040278>. [cit. 2024-01-14].

BRITANNICA. *FARC Colombian militant group*. Online. Britannica. 2024, 13. února 2024. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/FARC>. [cit. 2024-02-17].

COSTA, Julie a RUI, Taniele. Crack cocaine in Brazil: Markets, open scenes and public responses. Online. *HAL open science*. 2023, 20. října 2023, s. 1–7. Dostupné z: <https://hal.science/hal-04241744/document>. [cit. 2024-01-22].

ČNB. *Obchodní kurz – kurzovní lístek ČNB*. Online. Česká národní banka. 2024, 27. března 2024. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/platebni-styk/sluzby-pro-klienty/kurzovni-listek-cnb/>. [cit. 2024-03-27].

DEA MUSEUM. *Cannabis, Coca, and Poppy Nature's Addictive Plants*. Online. DEA Museum. 2021. Dostupné z: <https://museum.dea.gov/exhibits/online-exhibits/cannabis-coca-and-poppy-natures-addictive-plants/coca>. [cit. 2024-01-14].

EMCDDA. *Cocaine – the current situation in Europe (European Drug Report 2023)*. Online. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. 2023, 16. června 2023. Dostupné z: https://www.emcdda.europa.eu/publications/european-drug-report/2023/cocaine_en. [cit. 2024-02-26].

EMCDDA. *Wastewater analysis and drugs — a European multi-city study*. Online. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. 2023, 4. května 2023. Dostupné z: https://www.emcdda.europa.eu/publications/html/pods/waste-water-analysis_en#section0. [cit. 2024-03-03].

EUROPOL A UNODC. *Cocaine Insight 1 - The illicit trade of cocaine from Latin America to Europe from oligopolies to free-for-all?* Online. UNODC. Září 2021, s. 3-27. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/cocaine-insights-1.pdf>. [cit. 2024-01-30].

FISCHER, Steve a SEMPLE, Kirk. *Mexico's drug cartels have adapted quickly to the pandemic world*. Online. The New York Times. 2020, 30. prosince 2020. Dostupné

z: <https://www.nytimes.com/live/2020/12/30/world/covid-19-coronavirus-updates/mexicos-drug-cartels-have-adapted-quickly-to-the-pandemic-world?smid=url-share>. [cit. 2024-02-22].

FORD, Alessandro. *Balkan Gangs Supervise Cocaine Trade from Colombia and Across Europe*. Online. InSight Crime. 2021, 17. září 2021. Dostupné z: <https://insightcrime.org/news/balkan-gangs-supervise-cocaine-trade-from-colombia-and-across-europe/>. [cit. 2024-03-06].

FORD, Alessandro. *Record Cocaine Haul at Belgium Port Uncovers Police Corruption*. Online. InSight Crime. 2020, 17. listopadu 2020. Dostupné z: <https://insightcrime.org/news/analysis/belgium-cocaine-seizure-corruption/>. [cit. 2024-03-02].

GALLEGO, Jorge a RICO, Daniel. *Manual Eradication, Aerial Spray and Coca Prices in Colombia*. Online. 2012, s. 10. Dostupné z: http://www.mamacoca.org/docs_de_base/Fumigas/Daniel_Rico_GallegoJorge_Manual_Eradication_Aerial_Sparying_and_Coca_Prices_2012.pdf. [cit. 2024-01-14].

GARCÍA BUENO, Jesús. *The journey of drug mules from Peru to Spain: 'Remember that I can have your family killed'*. Online. El País. 2023, 7. září 2023. Dostupné z: <https://english.elpais.com/international/2023-08-07/the-journey-of-drug-mules-from-peru-to-spain-remember-that-i-can-have-your-family-killed.html#>. [cit. 2024-02-22].

HAECK, Pieter. *'Europe's got a problem' — Drug violence grips Belgium's second city*. Online. POLITICO. 2023, 7. září 2023. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/antwerp-belgium-drug-violence-europe-problem/>. [cit. 2024-03-01].

HERNANDEZ-ROY, Christopher; BLEDSOE, Rubi a CERÉN, Andrea Michelle. *TRACKING TRANSATLANTIC DRUG FLOWS Cocaine's Path from South America across the Caribbean to Europe*. Online. Center for Strategic and International Studies. 2023, 19. září 2023. Dostupné z: <https://features.csis.org/tracking-transatlantic-drug-flows-cocaines-path-from-south-america-across-the-caribbean-to-europe/index.html>. [cit. 2024-02-22].

HONUS, Aleš. *Hlava mi to nebere, říká trafikant z Bohumína. Doprodal HHC a objednává HHCP*. Online. Novinky.cz. 2024, 6. března 2024. Dostupné z: https://www.novinky.cz/clanek/krimi-hlava-mi-to-nebere-rika-trafikant-z-bohumina-doprodal-hhc-a-objednava-hhcp-40463217#dop_ab_variant=0&dop_source_zone_name=novinky.sznhp.box&source=hp&seq_no=4&utm_campaign=abtest242_shorts_varD&utm_medium=z-boxiku&utm_source=www.seznam.cz. [cit. 2024-03-17].

HRUBÍNOVÁ, Michala. *Mula: Tajemný kříženec mezi oslem a koněm, který si získal srdce lidí i přírodu*. Online. Ekologická daň. 2023, 27. dubna 2023. Dostupné z: <https://ekologicka-dan.cz/mula-tajemny-krizenec-mezi-oslem-a-konem-ktery-si-ziskal-srdce-lidi-i-prirodu/>. [cit. 2024-02-22].

CHOMYNOVÁ, Pavla; GROHMANNOVÁ, Kateřina; DVOŘÁKOVÁ, Zuzana; ORLÍKOVÁ, Barbora; ČERNÍKOVÁ, Tereza et al. *Zpráva o nelegálních drogách v České republice 2023*. Online. Praha: Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti, 2023, 14. listopadu 2023. ISBN 978-80-7440-323-1. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/publikace/vyrocní-zpravy/zprava-o-nelegalnich-drogach-v-ceske-republice-2023/> [cit. 2024-03-07].

INSIGHT CRIME. *Family of the North – FDN*. Online. InSight Crime. 2020, 5. března 2020. Dostupné z: <https://insightcrime.org/brazil-organized-crime-news/family-of-the-north-fdn/>. [cit. 2024-01-24].

INSIGHT CRIME. *Gaitanistas – Gulf Clan*. Online. InSight Crime. 2023, 5. prosince 2023. Dostupné z: <https://insightcrime.org/colombia-organized-crime-news/urabenos-profile/>. [cit. 2024-01-18].

INSIGHT CRIME. *Red Command*. Online. InSight Crime. 2022, 17. července 2022. Dostupné z: <https://insightcrime.org/brazil-organized-crime-news/red-command-profile/>. [cit. 2024-01-23].

INSIGHT CRIME. *Sinaloa Cartel*. Online. InSight Crime. 2021, 4. května 2021. Dostupné z: <https://insightcrime.org/mexico-organized-crime-news/sinaloa-cartel-profile/>. [cit. 2024-01-25].

ISACSON, Adam. *Crisis and Opportunity: Unraveling Colombia's Collapsing Coca Markets*. Online. *Washington Office on Latin America*. 2023, s. 2. Dostupné z: https://www.wola.org/wp-content/uploads/2023/08/WOLA_colombia_coca_ENGLISH_FINAL.pdf. [cit. 2024-01-14].

JONES, Katie. *Hide and Seek: How Drug Traffickers Get Creative at Sea*. Online. InSight Crime. 2021, 20. února 2021. Dostupné z: <https://insightcrime.org/news/hide-and-seek-drug-traffickers-creative-at-sea/>. [cit. 2024-02-04].

KABRHELOVÁ, Lenka. *Dočasný zákaz HHC: Jaký to má efekt a v čem mohou nastat potíže?* Online. *Seznam Zprávy*. 2024, 19. února 2024. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/audio-podcast-5-59-docasny-zakaz-hhc-jaky-to-ma-efekt-a-v-cem-mohou-nastat-potize-245981>. [cit. 2024-03-17].

KELESIDOU, Eva a WALLACE, Sarah. *The evolving threat of illicit drug trafficking at sea*. Online. *NorthStandard*. 2023, 3. července 2023. Dostupné z: <https://north-standard.com/insights/news/the-evolving-threat-of-illicit-drug-trafficking-at-sea/>. [cit. 2024-02-02].

KODHAJOVA, Nina. *'Ndrangheta – nejmocnější mafie světa*. Online. *Investigace.cz*. 2018, 27. února 2018. Dostupné z: <https://www.investigace.cz/ndrangheta-nejmocnejsi-mafie-sveta/>. [cit. 2024-03-06].

LEDBETTER, Les. *Price of Marijuana Soars as Its Use Increases Among the Nation's Affluent*. *The New York Times* [online]. New York, 1976, 2(12) [cit. 2023-10-30]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1976/02/12/archives/price-of-marijuana-soars-as-its-use-increases-among-the-nations.html>

LOUDA, Pavel. *Darknet: Tak vypadá horší stránka internetu*. Online. Computer World. 2015, 14. prosince 2015. Dostupné z: <https://www.computerworld.cz/clanky/darknet-temna-strana-internetu/>. [cit. 2024-03-31].

MAPPING MILITANT ORGANIZATIONS. *National Liberation Army (ELN)*. Online. Stanford University. 2019, červenec 2019. Dostupné z: https://cisac.fsi.stanford.edu/mappingmilitants/profiles/national-liberation-army-eln#highlight_text_15733. [cit. 2024-01-18].

MISTLER-FERGUSON, Scott. *Lake Titicaca: A Smuggler's Paradise in Bolivia and Peru*. Online. InSight Crime. 2022, 30. listopadu 2022. Dostupné z: <https://insightcrime.org/news/lake-titicaca-smugglers-paradise-bolivia-peru/>. [cit. 2024-01-18].

NMS. *Politika v oblasti závislosti*. Online. Drogy-info. 2015. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/nms/politika-v-oblasti-zavislosti/>. [cit. 2024-03-09].

NPC. Národní protidrogová centrála VÝROČNÍ ZPRÁVA 2022. Online. *Národní protidrogová centrála SKPV PČR*. 2023, 26. června 2023. s. 4–64. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zprava-narodni-protidrogove-centraly-za-rok-2022.aspx>. [cit. 2024-03-07].

STUHLÍKOVÁ, Lucie. *Ze státu jsem frustrovaný, říká protidrogový koordinátor o svém odchodu*. Online. Seznam Zprávy. 2024, 1. března 2024. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-politika-ze-statu-jsem-frustrovany-rika-protidrogovy-koordinator-o-svem-odchodu-246923>. [cit. 2024-03-28].

PAGLIERY, Jose. *FBI shuts down online drug market Silk Road*. Online. CNN Business. 2013, 2. října 2013. Dostupné z: <https://money.cnn.com/2013/10/02/technology/silk-road-shut-down/index.html>. [cit. 2024-02-22].

PAŠTĚKA, Hynek. *Policista: Na pašování kokainu ve velkém se podílejí čeští kapitáni lodí. V supermarketech končí i kvůli konspiracím ar*. Online. LIDOVKY.cz. 2024, 22. ledna 2024. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/cesko-drogy-kokain-jakub-frydrych-narodni-protidrogova-centrala-kriminalita.A240122_171811_in_domov_lvar. [cit. 2024-03-07].

PETREQUIN, Samuel. *Belgian customs seized record amount of cocaine as EU faces rise in drug-related violence*. Online. AP. 2024, 17. ledna 2024. Dostupné z: <https://apnews.com/article/antwerp-cocaine-record-seizure-cartels-4d71e80bf98a4b2618e44c50cad276a7>. [cit. 2024-03-02].

RAINSFORD, Cat. *Peru, Ecuador Police Divers Target Drugs Hidden on Ship Hulls*. Online. InSight Crime. 2019, 3. září 2019. Dostupné z: <https://insightcrime.org/news/brief/peru-ecuador-divers-hulls-ships/>. [cit. 2024-02-04].

RAY, Michael a WALLENFELDT, Jeff. *FARC Colombian militant group*. Online. Britannica. 2024, 15. ledna 2024. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Juan-Manuel-Santos>. [cit. 2024-01-18].

RAY, Michael a WALLENFELDT, Jeff. *Juan Manuel Santos president of Colombia*. Online. Britannica. 2023, 6. srpna 2023. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Juan-Manuel-Santos>. [cit. 2024-01-18].

REDD, Wyatt. *The Story Of Pacho Herrera, The Cartel Boss Who Took On Pablo Escobar And Lived To Tell The Tale*. Online. *All That's Interesting*. 2021, 10. října 2021. Dostupné z: <https://allthatsinteresting.com/pacho-herrera>. [cit. 2024-01-13].

REED, Betsy. *Cali cartel boss Gilberto Rodríguez Orejuela dies in US prison*. Online. *The Guardian*. 2022, 1. června 2022. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/us-news/2022/jun/01/cali-cartel-gilberto-rodriguez-orejuela-dies-us-prison>. [cit. 2024-01-13].

RICHARDS, James R. *Transnational Criminal Organizations, Cybercrime, and Money Laundering*. Online. CRC Press, 1999. ISBN 0-8493-2806-3. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=RmGi5zDus7gC&pg=PA17&dq=cali+cartel&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwjbkcdJrbrlAhUFPVAKHQ7jAfAQ6AEITDAE#v=onepage&q&f=true>. [cit. 2024-01-11].

RŮŽIČKOVÁ, Monika. *Česko proti drogám. Přelomová kampaň šíří osvětu i pomocí nového seriálu na České televizi*. Online. Refresher. 2024, 9. ledna 2024. Dostupné z: <https://refresher.cz/151843-Cesko-proti-drogam-Prelomova-kampan-siri-osvetu-i-pomoci-noveho-serialu-na-Ceske-televizi>. [cit. 2024-03-11].

ŘEZNÍČKOVÁ, Aneta. *Nulová daň na víno je nesmysl, zvítězila lobby. Analytici rozporují argumenty vinařů*. Online. Aktuálně.cz. 2023, 16. května 2023. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/finance/nakupovani/nulova-dan-na-vino-je-nesmysl-zvitezila-lobby-experti-rozpor/r~10cf93fcf15411ed8b4e0cc47ab5f122/>. [cit. 2024-03-16].

SEKRETARIÁT RADY VLÁDY PRO KOORDINACI PROTIDROGOVÉ POLITIKY. *Akční plán politiky v oblasti závislostí 2023–2025*. Online. In: *Akční plán politiky v oblasti závislostí 2023–2025*. Praha, 2023, s. 5–26. ISBN 978-80-7440-319-4. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/nms/politika-v-oblasti-zavislosti/akcni-plan-politiky-v-oblasti-zavislosti-2023-2025/>. [cit. 2024-03-09].

SEKRETARIÁT RADY VLÁDY PRO KOORDINACI PROTIDROGOVÉ POLITIKY. *Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027*. Online. In: *NSZ 2019–2027*. Praha, 2019, s. 5–51. ISBN 978-80-7440-231-9. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/nms/politika-v-oblasti-zavislosti/narodni-strategie-prevence-a-snizovani-skod-spojnych-se-zavislostnim-chovanim-2019-2027/>. [cit. 2024-03-09].

SMITH, Kiona N. Pablo Escobar's Hippos Have A Big Impact On Colombian Lakes. *Forbes* [online]. 2020, 30. ledna 2020 [cit. 2023-11-07]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/kionasmith/2020/01/30/pablo-escobars-hippos-have-a-big-impact-on-colombian-lakes/?sh=7ebbd6556b45>

SMOLÍKOVÁ, Soňa a SMOLÍK, Josef. AKTÉŘI KOLUMBIJSKÉHO OBCHODU S DROGAMI: VÝVOJ A PROMĚNY. Online. *Defence and Strategy*. 2011, 15. června 2011. s. 53–68. Dostupné z: <https://doi.org/10.3849/1802-7199.11.2011.01.053-068>. [cit. 2023-10-30].

STRAKOVÁ, Kateřina. ČAP a Policie ČR v rámci kampaně nasadí seriál Adikts. Online. Mediaguru. 2024, 8. ledna 2024. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2024/01/cap-a-policie-cr-v-ramci-kampane-nasadi-serial-adikts/>. [cit. 2024-03-11].

SUTIL TOLEDANO, Javier. Primeiro Comando da Capital (PCC): From São Paulo to the World. Online. *Grey Dynamics*. 2023, 20. září 2023. Dostupné z: <https://greydynamics.com/primeiro-comando-da-capital-pcc-from-sao-paulo-to-the-world/>. [cit. 2024-01-23].

ŠAMANOVÁ, Dáša. Voboril připustil regulovaný trh s kokainem. Politici se staví tvrdě proti. Online. *Novinky.cz*. 2023, 20. září 2023. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-voboril-pripustil-regulovany-trh-s-kokainem-politici-se-stavi-tvrde-proti-40444317>. [cit. 2024-03-16].

ŠIMÁK, Jakub. 'Ndrangheta: zrod nejmocnější mafie světa. Online. *Investigace.cz*. 2018, 9. listopadu 2018. Dostupné z: <https://www.investigace.cz/ndrangheta-zrod-nejmocnejssi-mafie-sveta/>. [cit. 2024-03-06].

THE BRUSSELS TIMES. *Belgian former police chief (77) arrested for large-scale cocaine trafficking*. Online. *The Brussels Times*. 2020, 29. září 2020. Dostupné z: <https://www.brusselstimes.com/news/belgium-all-news/133475/belgian-former-police-chief-77-arrested-for-large-scale-cocaine-trafficking>. [cit. 2024-03-02].

THE ECONOMIST. *Why do cocaine traffickers like Belgium?* Online. *The Economist*. 2022, 3. listopadu 2022. Dostupné z: <https://www.economist.com/films/2022/11/03/why-do-cocaine-traffickers-like-belgium>. [cit. 2024-03-01].

THE WHITE HOUSE WASHINGTON. *National Drug Control Strategy* [online]. Washington, 2015, str. 88 [cit. 2023-10-30]. Dostupné z: https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/ondcp/policy-and-research/2015_data_supplement_final.pdf

TIKKANEN, Amy. Pablo Escobar. *Encyclopaedia Britannica* [online]. Encyclopaedia Britannica, 2023, 3. listopadu 2023 [cit. 2023-11-07]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Pablo-Escobar>

TIKKANEN, Amy. *Sinaloa cartel*. Online. Britannica. 2024, 11. ledna 2024. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Sinaloa-cartel>. [cit. 2024-01-25].

U.S. DEPARTMENT OF STATE. *Country Reports on Terrorism 2021: Colombia*. Online. U.S. Department of State. 2021. Dostupné z: <https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2021/colombia/>. [cit. 2024-01-18].

U.S. DEPARTMENT OF STATE. *Country Reports on Terrorism 2022: Colombia*. Online. U.S. Department of State. 2022. Dostupné z: <https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2022/colombia/>. [cit. 2024-01-18].

UNODC. *Global Report in Cocaine 2023 - Local dynamics, global challenges*. Online. Vídeň: *United Nations publications*. 2023, březen 2023, s. 1-184. Dostupné z: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/cocaine/Global_cocaine_report_2023.pdf. [cit. 2024-01-14].

US NATIONAL COUNTERTERRORISM CENTER (NCTC). *SEGUNDA MARQUETALIA*. Online. Office of the Director of National Intelligence. 2022, říjen 2022. Dostupné z: https://www.dni.gov/nctc/ftos/segunda_marquetalia_fto.html. [cit. 2024-01-18].

VENEZUELA INVESTIGATIVE UNIT. *Dominican Republic and Venezuela: Cocaine Across the Caribbean*. Online. InSight Crime. 2018, 24. května 2018. Dostupné z: https://insightcrime.org/investigatioDominican_Republic_and_Venezuela:_Cocaine_Across_the_Caribbeanns/dominican-republic-venezuela-cocaine-across-caribbean/. [cit. 2024-02-22].

WORLD POPULATION REVIEW. *Antwerp Population 2024*. Online. World Population Review. 2024. Dostupné z: <https://worldpopulationreview.com/world-cities/antwerp-population>. [cit. 2024-03-03].

ZELENÝ, Petr. *Antverpy jako kokainová tepna. Příliv drog mají zastavit i nové skenery*. Online. ČT24. 2023, 12. ledna 2023. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/antverpy-jako-kokainova-tepna-priliv-drog-maji-zastavit-i-nove-skenery-11791>. [cit. 2024-03-02].

Obrázky

JONES, Katie. *Hide and Seek: How Drug Traffickers Get Creative at Sea*. Online. In: InSight Crime. 2021, 20. února 2021. Dostupné z: <https://insightcrime.org/news/hide-and-seek-drug-traffickers-creative-at-sea/>. [cit. 2024-02-04].

UNODC. *Global Report in Cocaine 2023 - Local dynamics, global challenges*. Online. Vídeň: *United Nations publications*. 2023, březen 2023, s. 22, 131, 173. Dostupné z: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/cocaine/Global_cocaine_report_2023.pdf. [cit. 2024-01-14]

VENEZUELA INVESTIGATIVE UNIT. *Dominican Republic and Venezuela: Cocaine Across the Caribbean*. Online. In: InSight Crime. 2018, 24. května 2018. Dostupné z: https://insightcrime.org/investigatioDominican_Republic_and_Venezuela:_Cocaine_Across_the_Caribbeans/dominican-republic-venezuela-cocaine-across-caribbean/. [cit. 2024-02-22].

Tabulky

THE WHITE HOUSE WASHINGTON. *National Drug Control Strategy* [online]. Washington, 2015, str. 88 [cit. 2023-10-30]. Dostupné z: https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/ondcp/policy-and-research/2015_data_supplement_final.pdf

Grafy

NPC. Národní protidrogová centrála VÝROČNÍ ZPRÁVA 2022. Online. *Národní protidrogová centrála SKPV PČR*. 2023, 26. června 2023. s. 4–64. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zprava-narodni-protidrogove-centraly-za-rok-2022.aspx>. [cit. 2024-03-07].

UNODC. Global Report in Cocaine 2023 - Local dynamics, global challenges. Online. Vídeň: *United Nations publications*. 2023, březen 2023, s. 12, 163, 174. Dostupné z: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/cocaine/Global_cocaine_report_2023.pdf. [cit. 2024-01-14]